

Európa - minőség

EU-magyar jogközelítés a minőség-, és a szabványügy területén

**Haba József, Loidl Mátyás, Medveczky Gábor,
Tóthné Veinperl Ilona, Vass Ilona, Winkler Istvánné**

1995 ITDH, Bp.

**ITDH EURO INFO KÖZPONT
1051 Budapest, V. Dorottya u. 4.
Telefon: 318-1712
Telefax: 318-6198
E-mail: euroinfo@itd.hu
Internet: www.itd.hu/itdheuro.htm**

Tartalom

1. A JOGALKOTÁS, A SZABVÁNYOSÍTÁS, AZ AKKREDITÁLÁS ÉS A TANÚSÍTÁS RENDSZERE AZ EGYSÉGES EURÓPAI PIACON

- 1.1. Jogalkotás**
- 1.2. Szabványosítás**
- 1.3. Akkreditálás**
- 1.4. Tanúsítás**

2. A JOGALKOTÁS, A SZABVÁNYOSÍTÁS, AZ AKKREDITÁLÁS ÉS A TANÚSÍTÁS RENDSZERE AZ EURÓPAI RENDSZEREK, ILLETVE A HARMONIZÁCIÓ TÜKRÉBEN

- 2.1. A műszaki tartalmú jogi szabályozás**
- 2.2. Szabványosítás**
- 2.3. Akkreditálás**
- 2.4. Tanúsítás**

3. A MINŐSÉG ÉS PIAC KÖLCSÖNHATÁSA

- 3.1 Minőség és piac**
- 3.2. Minőség és export**
- 3.3. Minőség és import**

1. melléklet AZ ÚJ MEGKÖZELÍTÉSŰ DIREKTÍVÁK JEGYZÉKE

2. melléklet AZ IKM ÁLTAL 1991-93. ÉVBEN FELDOLGOZOTT DIREKTÍVÁK JEGYZÉKE

5. melléklet A SZÖVEGBEN ELŐFORDULÓ RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

1. A JOGALKOTÁS, A SZABVÁNYOSÍTÁS, AZ AKKREDITÁLÁS ÉS A TANÚSÍTÁS RENDSZERE AZ EGYSÉGES EURÓPAI PIACON

1.1. JOGALKOTÁS

1.1.1. Jogforrások, a jogalkotás szervei és feladataik; a jogszabályok fajtái és hatályuk

Az állam szerepe

A piacgazdaság egyik meghatározó alapelve a fogyasztók szabad választási lehetősége a piacon megjelenő áruk és szolgáltatások közül, valamint az áruk szabad mozgása az országhatáron belül. Ezt csak indokolt esetben korlátozza beavatkozással az állam, mivel az állam feladata, hogy a termékeket használó, vagy szolgáltatásokat igénybe vevő fogyasztók, állampolgárok biztonságát szavatolja a tudomány és a technikai fejlettség mindenkori lehetősége szerint. A biztonságos termékek és szolgáltatások iránti igény alapvető állampolgári, az alkotmányban rögzített jog. A termékek használatával összefüggő veszélyek nyilvánvalóan jelentős mértékben különböznek a különféle termékek és az adott felhasználói kör függvényében. Az elvárható biztonsági szint egy adott közösségben és időben számtalan szociális, kulturális és gazdasági tényezőtől függ. Tény, hogy a teljes biztonság garantálása elérhetetlen, még megközelítése is aránytalanul költséges a társadalom, végső soron a fogyasztó számára. Ezért alapvetően fontos a termék-, a vagyon- valamint a környezetbiztonságot szavatoló intézkedések kialakítása és bevezetése során a termék használatával kapcsolatos kockázatok feltárása és értékelése költség/haszon elemzések alapján. Azoknak a termékeknek az esetében, amelyek használata magas kockázattal jár, a kockázat csökkentése érdekében az államnak be kell avatkoznia. A felelősség azonban nem kizárólag államra hárul: a gyártók illetve a forgalmazók felelőssége a nem-szabályozott és a szabályozott területeken egyaránt döntő marad. A gyártói felelősség elsődlegességét fogalmazza meg a termékfelelősségi törvény. Az állami beavatkozás a fogyasztók védelmén túl a gyártók és a forgalmazók érdekét is szolgálja.

Az állami beavatkozás formája a műszaki tartalmú jogi szabályozás, amelyek megjelenési formája: a kötelezően betartandó műszaki előírások és a hozzájuk tartozó rendelkezések. Az előzőek szellemében tehát a piacgazdaságú országokban csak azoknak a termékeknek a forgalmazását szabályozzák műszaki tartalmú jogszabályokkal, amelyek az élet, az egészség, a környezet és a vagyonbiztonságot veszélyeztetik. Nyilvánvaló, hogy a jogszabályok követelményeket fogalmaznak meg a termékekre, és ezeknek való megfelelést írják elő a gyártók és forgalmazók számára. A megfeleltetési kötelezettségen kívül a jogszabályok rendszerint a megfelelés igazolásának módjára is tartalmazzak előírásokat.

A műszaki tartalmú jogi szabályozás a beavatkozás helye szerint kétféle lehet:

- a forgalomba hozatal szabályozása,
- a forgalomba hozatal utáni szabályozás.

Jogi szabályozás az EU-ban

Az elsődleges jogszabály

Mint minden polgárosodott ország, az Európai Unió tagországai is rendelkeztek hagyományos, nemzeti, műszaki tartalmú jogi szabályozási rendszerrel, jóllehet ezek nagyon különböztek egymástól mind az érintett termékkört illetően, mind a követelményekben. Érthető volt tehát az a szándék, hogy ezeket harmonizálják, hiszen az Európai Unió egyik alapelve az áruk szabad mozgása, amelyet az alapszerződés, az 1957. március 25-i *Római Szerződés* rögzít. A szabad mozgásról szóló előírások azt a célt szolgálják, hogy a tagállamok között megteremtse az egységes belső piacot, amely mindenféle belső kereskedelmi korlátozástól mentes. Az alapszerződés szolgáltatja a keretet a tagállamok szabályozási tevékenységéhez, ezért „keretegyezménynek” illetve „elsődleges” jogszabálynak nevezik.

A másodlagos jogszabályok

A Szerződésben megfogalmazott jogköröknél fogva az Európai Unió illetékes szervei működési területük szabályozása céljából ún. „másodlagos” jogi szabályokat dolgoznak ki és léptetnek hatályba. Másodlagosak azért, mert az alapszerződésben megfogalmazott célok elérését szolgálják és az ott rögzített felhatalmazásból származtathatók. Másodlagos jogszabályt a Tanács (Council) és a Bizottság (Commission) alkothat.

A másodlagos jogszabályoknak három fajtája létezik: *irányelv* (directive), *rendelet* (regulation) és *határozat* (decision).

- Rendelet: „alkalmazása általános... egészében kötelező és közvetlenül alkalmazható minden tagállamban.”
- Határozat: „egészében kötelező azokra nézve, akiknek szól.”
- Irányelv: (a Szerződés 189. cikkely szerint) „kötelező az elérendő eredményt tekintve, minden egyes tagállamra nézve, amelynek szól, de az illető ország hatóságaira kell bízni a forma és a módszerek megválasztását.”

Az irányelv tehát a tagországok részére kötelezettségeket ír elő, de a nemzeti jogalkotók számára választási lehetőséget ad a hatálybaléptetés formájára és módszerére vonatkozóan. A nemzeti jogrendszerre bízta az irányelv bevezetésének, honosításának módját. Az irányelv nemzeti jogrendszerben való bevezetésére, érvényesítésére általában az irányelvhez kapcsolódó határozat szab határidőt. Az irányelv ugyanis csak az ország hatályosító intézkedései folytán lép hatályba. A határidő lejárta után azonban az irányelv esetenként közvetlen hatállyal is bírhat, ha eleget tesz a közvetlen hatályosság kritériumainak; azaz elég világos és pontos, feltétel nélküli, ami kizárja az önkényes értelmezést, illetve végrehajtást. Az irányelv kötelező ereje abban áll, hogy általa a jogalkotók szándékának kell érvényesülnie.

1.1.2. A jogalkotás általános alapelvei

Az egyes tagországok jogrendszeréből eredő különbségek áthidalását szolgálja az EU-jog fölérendeltségének (supremacy) deklarálása. Ennek eredményeként az Unió olyan új jogrendet hoz létre a nemzetközi jogban, amelynek javára a tagjai bizonyos határok között korlátozták szuverén jogaikat.

Az azonos elbírálás elve az Unió tagállamaiban a termékek szabad forgalmának szabályozását jellemzi. E szerint a nemzeti, műszaki tartalmú jogszabályokat összehangoló irányelvek megkülönböztetés nélkül vonatkoznak az összes, az Unióban piacra hozott termékre, akár az Unióban gyártották, akár harmadik országból importálták. A gépek biztonságára vonatkozó irányelv például anélkül, hogy utalna a gép gyártási helyére, elrendeli, hogy: „a tagállamok nem tilthatják meg, nem korlátozhatják, vagy akadályozhatják meg területükön olyan gépek piacra vitelét és üzembe helyezését, amely megfelel az irányelv előírásainak”.

Az irányelvek általában nem tartalmazznak intézkedéseket külön az importra vonatkozóan, kivéve a vizsgálat és tanúsítás esetében.

Az áruk szabad mozgásáról szóló előírásokat az arányosság elvének kell jellemeznie. Ez azt jelenti, hogy a megkövetelt intézkedés ne menjen túl azon a határon, mint amellyel a kívánt cél még elérhető. Ha például a fogyasztó védelme elérhető kevésbé megszorító intézkedéssel is, akkor ezek megvalósítása már elég kell legyen az áru vagy a szolgáltatás elfogadáshoz.

Az ésszerűség elve azt mondja ki, hogy a nemzeti, műszaki tartalmú jogszabályok eltérései elfogadhatók, ha azok garantálják a pénzügyi felügyelet hatékonyságát, a közegészség megóvását, a kereskedelmi tranzakciók tisztességét, valamint a fogyasztók védelmét. A szóban forgó érdekek védelmére azonban csak az elengedhetetlenül szükséges intézkedések fogadhatók el (lásd az arányosság elve).

Az objektivitás elve kimondja, hogy az előírásoknak objektív és igazolható feltételrendszeren kell alapulniuk.

Az előzőek szerinti elvek inkább általános célokat szolgálnak, semmint a cél eléréséhez vezető utat jelölik ki, amely utóbbit viszont az esetjog gyakorlásának elve hivatott szolgálni. Jóllehet, ennek haszna már a jogalkotásban megnyilvánul, igazi jelentősége azonban a jogalkalmazási mechanizmusokban figyelhetők meg. A jogszabályokban foglalt követelmények érvényesítése az Európai Bíróság joggyakorlatában tehát az úgynevezett esetjogon keresztül történik. E szerint ha egy tagállam elmulasztja kötelességét teljesíteni, a Bizottság vagy egy másik tagország keresetet nyújthat be az ilyen tagország ellen az illetékes bírósághoz. Az elmarasztalt tagországnak végre kell hajtani a Bíróság ítéletét és meg kell szüntetni a jogsértést. A Maastrichti Szerződés érvénybe lépése után a jogsértést meg nem szüntető tagországra pénzbírság is kiróható.

Az esetjogban fontos szerepet tölt be a Cassis de Dijon ügy (1979). Ennek lényege az, hogy a német hatóságok nem engedélyezték a francia Cassis de Dijon nevű likőr importját, mivel Németországban likőrként minimálisan 25 %-os alkoholtartalmú szeszesített hozhatnak csak forgalomba. A francia feketerybízli-likőr alkoholtartalma ez alatt a határérték alatt volt, így gyakorlatilag nem kerülhetett be a német piacra. A német importőrök vitatták a rendelkezést, és bírósághoz fordultak.

A német hatóságok azzal érveltek, hogy az intézkedéssel a közegészséget védik, hiszen megakadályozzák a gyengébb alkoholtartalmú cassis miatti fokozott fogyasztást, továbbá a kereskedelmi tranzakciók tisztességét óvják, hogy ne jusson a gyengébb likőr tisztességtelen előnyhöz az erősebb, német likőrrel szemben. A Bíróság nem fogadta el a német hatóságok érvelését, mivel az volt az álláspontja, hogy ugyanennek a célnak az elérésére más eszközöket is alkalmazhattak volna, például a feliratozást, amely kevésbé akadályozta volna a kereskedelmet.

1.1.3. A jogalkotás kiinduló, új és globális megközelítésének elve

Az áruk szabad mozgása egyik alapvető szabadsága az Európai Uniónak. A Szerződés előírásai a szabad mozgásról azt a célt szolgálják, hogy az Unió tagállami között megteremtse az egységes belső piacot, amely a tagállamokra nézve mentes minden belső kereskedelmi korlátozástól, és egységes piacot jelent a külső világ számára. Ennek érdekében vámunió megteremtése szükséges. A vámunió alapját a vám és vámjellegű díjak eltörlése képezi, ez azonban önmagában nem garantálja az áruk szabad áramlását. A tagországok ugyanis rendszerint olyan szabályokat alkalmaznak, amelyek az importot és az exportot korlátozzák, mennyiségi korlátozások vagy hatásukban azzal egyenértékű, technikai jellegű intézkedések formájában. Ezek kiküszöbölése érdekében képezik a termékek és a szolgáltatások előállítására, forgalmazására illetve felhasználására vonatkozó szabályok a másodlagos szabályozás jelentős részét. Az akadályok elsősorban a nemzeti jogszabályok közötti eltérésekből erednek. Ezek felszámolását kell a jogi harmonizáció útján elérni. A harmonizálási folyamat során a tagországok közösen fogalmaznak meg előírásokat és ezzel egyidejűleg megszüntetik az ezektől eltérő nemzeti előírásokat.

A kiindulási elv szerint kezdetben a harmonizálást igyekeztek mindenre kiterjeszteni, s az összes nemzeti jogszabályt közös szabályokkal igyekeztek helyettesíteni. Bebizonyosodott azonban, hogy ez keresztülvihetetlen és egyben szükségtelen is. A minden apró részletre kiterjedő harmonizálás helyett két új alapelv került előtérbe: a „kölsönös elismerés” és „a lényeges követelményekre vonatkozó harmonizálás” (az „új megközelítés” elve). Egyre nyilvánvalóbbá vált azonban, hogy a termékekkel szemben támasztott követelmények összehangolása mellett a vizsgálati-tanúsítási eljárásokban levő különbségek is a kereskedelem műszaki akadályait képezhetik. Megszületett tehát a tanúsítási eljárások egységesítésének igénye, illetve ennek elve: a „vizsgálat és tanúsítás globális megközelítése”.

A kölsönös elismerés elve

A műszaki szabályozások és szabványok teljes körű harmonizálásának feladása megkövetelte a „kölsönös elismerés” elvének bevezetését. Ennek az a lényege, hogy a termékek előállítását és forgalmazását szabályozó, nem harmonizált nemzeti előírásokat a tagállamok kölsönösen elismerik. Ez azt jelenti, hogy az egyik tagországban az előírások szerint előállított és forgalmazott termék a másik tagországban szabadon forgalmazható. Az elv alkalmazása, bár a tagországokra vonatkozik, jelentős kihatással van az Unión kívüli, un. harmadik országokkal folytatott kereskedelemre is. Ha egy harmadik ország terméke szabályosan forgalomba kerül az egyik EU-tagországban, akkor a „kölsönös elismerés” elve alapján a többi tagországban is forgalmazható.

A nemzetközi kereskedelemben a műszaki tartalmú jogszabályok és a szabványok teljes körű harmonizációja, valamint a kölsönös elismerési rendszerek együttesen fordulnak elő. Az Európai Unió éppen ezért törekszik harmadik országokkal kölsönös elismerési megállapodások megkötésére. A kölsönös elismerésnek ez a formája azonban az előbb ismertetett, az Unión belül működő rendszertől eltérően, kétoldalú megegyezéseken alapszik. A megegyezésre törekvő felek illetékes hatóságai megállapodnak, hogy mely műszaki tartalmú jogszabályokat tekintik egyenértékűnek. Az egyenértékűség azonban csak az egyik alapfeltétele az egyezmény megkötésének. A gyakorlatban igen fontos kérdés, hogy az azonos tartalmú jogszabályoknak és szabványoknak való megfelelést hogyan vizsgálják illetve tanúsítják. A vizsgálati és tanúsítási eljárások eltéréseiből eredő torzító hatás ugyanis igen jelentős lehet. A kölsönös elismerési egyezmények tehát meghatározzák azt is, hogy milyen feltételekkel fogadják el a vizsgálati eredményeket illetve a tanúsítványokat.

Az új megközelítés elve

Az Unió tagállamai széleskörű biztonságtechnikai, illetve fogyasztóvédelmi kötelezettségeket rónak az üzleti élet résztvevőire. Az országoként különböző követelmények azonban gátját képezhetik a szabad termékáramlásnak. Az Európai Unió ezért már a kezdetek óta ezek megszüntetésére törekedett, mindenütt érvényes követelményrendszereket tartalmazó direktívák bevezetésével. Ez azonban igen hosszadalmas, általában a részletekbe fulladó, a szükséges teljes egyetértést ritkán eredményező folyamatnak bizonyult.

E folyamat felgyorsítására illetve a felhalmozódott és megoldatlan részletkérdések megoldása érdekében hozta meg az EU Tanácsa a műszaki tartalmú jogszabályok harmonizációja és szabványok kérdésének új megközelítéséről szóló határozatát 1985 májusában.

Az „új megközelítés” elve szélesebb, a termékkörrel és a termékkör használatával kapcsolatos kockázatokon alapszik, szemben a „régí megközelítés” elvével, amely szerint a kötelezően betartandó műszaki paramétereket pontosan definiálták, leszűkítve ezzel a direktíva hatályát is.

Az „új megközelítésű” direktívák tehát olyan, általános, alapvető követelményeket fogalmaznak meg, amelyek feltételét képezik az adott termékek EU-beli forgalmazásának. Alapvető követelmény például az egészségvédelem, a higiénia, a tűzvédelem, az üzembiztonság, a környezetvédelem. Az új megközelítésű direktívák egyik egyeztetett, általánosan elfogadott értelmezésének és alkalmazásának módját hivatottak meghatározni az ún. harmonizált (a direktívával harmonizált) EU-szabványok. A harmonizált szabványnak való megfeleltetés automatikusan az alapvető, azaz a direktíva követelményeinek teljesülését jelenti. Alkalmazhatók azonban más módszerek is, akár más szabványok, műszaki előírások, irányelvek alapján, ám ebben az esetben külön eljárással kell igazolni a direktívának való megfelelést. Minden esetben a direktívában előírt szintű védelem, a biztonság garantálása a lényeges. Ez tehát azt jelenti, hogy az EU-szabványok még akkor sem kötelezőek, ha direktíva hivatkozik rájuk. Az új megközelítésű direktívák esetében viszont egyértelmű és szinte behozhatatlan előnyt nyújt a bizonyítási eljárásban, hogy a szabványnak való megfeleltetés a direktívának való megfeleléssel egyenértékű.

Az EU eddig 11 „új megközelítésű” direktívát fogadott el, és további 8 jelenleg a javaslati fázisban van. (Ld. melléklet)

Az EU szabályozási gyakorlata alapján megállapítható, hogy a régi és az új megközelítés még nem zárja ki egymást. Az új megközelítés nem terjed ki az összes tevékenységre, amelyet az Unió a műszaki tartalmú jogi szabályozás és szabványosítás területén vállalt. Számos termékkategóriánál a régi megközelítést is, valamint a teljes és a részletes harmonizációt is alkalmazzák még. Az Unió továbbra is a régi megközelítés szerint szabályozza például az élelmiszereket, a gyógyszereket, mivel a nem kötelező szabványokat, a termékekből adódó közegészségügyi és környezeti veszélyek miatt, alkalmatlannak tartja még a részletes előírások közreadására is. A régi megközelítés a jellemző a motoros járművek, a traktorok, a mezőgazdasági gépek és a vegyszerek esetében, mivel a szabályozás már előrehaladott állapotban volt, amikor az új megközelítés kialakult.

A biztonsági záradék

A direktívák, így az „új megközelítésűek” is biztonsági záradékként két alapvető kitélt (elvet) tartalmaznak: az egyik a piacra jutást, a másik a szabad mozgást szabályozza. Ezek szellemében a tagországok egyrészt megtilthatják a saját területükön az olyan termék forgalmazását, amely nem elégíti ki a vonatkozó direktívák előírásait, másrészt viszont nem akadályozhatják

meg az előírásoknak megfelelő termékek forgalmazását. Mindkét elv alkalmazása korlátozható, illetve felülbírálnak, vagy akár meg is tiltható, ha a „CE” jelet viselő és a rendeltetés-szerű felhasználásra kerülő termék veszélyt jelent emberre, állatra vagy a környezetre. A biztonsági záradék tehát a tagország piac felügyeleti hatóságának nyújt lehetőséget a kérdéses termék forgalmazásának korlátozására vagy megtiltására. Ennek okai a következők lehetnek:

- a termék nem elégíti ki az alapvető követelményeket,
- a hivatkozott harmonizált szabványokat helytelenül alkalmazták,
- a szabvány nem biztosítja az alapvető követelmények teljesülését.

A két utóbbi esetben a harmonizált szabványra való hivatkozás törlését is lehet kezdeményezni.

A biztonsági záradék kiegészítő védelmet biztosít az előre nem látható kockázatokkal szemben az esetleges visszaélési lehetőség kiküszöbölésére és azonos biztonságtechnikai színvonal szabatosítására az EU egész területén. A biztonsági záradék az ezzel a lehetőséggel élő tagország számára azonnali tájékoztatási kötelezettséget ír elő a Tagországok és a Bizottság felé.

1.1.4. A globális megközelítés elve a vizsgálat és a tanúsítás területén

Az EU-tagországok különféle struktúrákat és eljárásrendet működtetnek mind a jogilag szabályozott mind a jogilag nem szabályozott területeken a megfelelő követelményrendszerek szerinti termékvizsgálatra és tanúsításra. Az országonként különböző rendszerek a gyártók és a forgalmazók számára a rendszerek átjárhatóságát megnehezítik, így a szabad termékáramlást gátolják.

Az EU-Tanács 1990 decemberében ennek a problémának a megoldására hozta a vizsgálati és a tanúsítási kérdések globális megközelítése tárgyú határozatát. A határozat javaslatokat/irányelveket tartalmaz a vizsgálati, a tanúsítási és a felügyeleti tevékenységek nemzetközi koherenciájának javítására, valamint a nemzetközi kooperációk és a kooperációs struktúrák létrehozására. Ezek kiterjednek a jogilag nem szabályozott területekre és a nem EU tagországokban működő szervezetekkel kialakítandó kapcsolatokra is.

A globális megközelítés elve szerint a direktívák megadják azokat a bizonyítási eljárásokat (attestation procedures), amelyekben egy-egy adott terméknek át kell esnie ahhoz, hogy bárhol az Unión belül forgalmazható legyen. Az eljárások tehát termék- és direktíva függőek, azaz termékenként és direktívánként jelentősen eltérnek egymástól. Így például sokszor elegendő a gyártó vagy a forgalmazó megfelelőségi nyilatkozata az alapvető követelmények kielégítéséről, míg egy különösen nagyfokú veszélyt hordozó termék esetben egy független szervezet által végzett tanúsítás a kötelező, hasonlóan ahhoz, amikor a termék nem harmonizált EU szabványok szerint készült.

A különböző „új megközelítésű” direktívák követelményeinek való megfelelés igazolására a globális megközelítés elve bevezette az ún. modul rendszert. Ebből emelik ki a termékdirektívák a gyártó által választható tanúsítási eljárás-változatokat. A terméktől függően a választék (eljárás) skálája igen széles lehet, a gyártói nyilatkozattól (A-modul), a teljes minőségbiztosítási rendszer meglétének és tanúsításának (H-modul) igényéig.

A kötelező tanúsítási szférában tehát a direktívák meghatározzák a megfelelőség igazolás lehetséges változatait (modulok, modulkombinációk). Ezek valamelyikét kell a gyártónak alkalmazni attól függően, hogy:

- a termék előállítási folyamatának melyik fázisáról van szó (tervezés, prototípus, gyártás);

- a megfelelőség-vizsgálat mely típusát alkalmazzák (dokumentumvizsgálat, típusvizsgálat, típusazonossági vizsgálat, minőségbiztosítási rendszer vizsgálata, mintavételes vagy mindendarabos termékvizsgálat);

- ki végzi a megfelelőség igazolását (a gyártó saját maga megfelelőségi nyilatkozattal vagy független harmadik fél).

A direktívák a következő modulok, illetve ezek kombinációjának alkalmazását írhatják elő:

- „A” modul: gyártói megfelelőségi nyilatkozat

- „B” modul: típusvizsgálat (független harmadik fél végzi)

- „C” modul: típusazonossági vizsgálat

- „D” modul: a gyártás, a végellenőrzés és a vizsgálat minőségbiztosítási rendszerének tanúsítása és rendszeres felülvizsgálata (az EN ISO 9002 szerint)

- „E” modul: a végellenőrzés és a vizsgálat minőségbiztosítási rendszerének tanúsítása és rendszeres felülvizsgálata (az EN ISO 9003 szerint)

- „F” modul: mintavételes vagy mindendarabos termékellenőrzés

- „G” modul: mindendarabos termékellenőrzés

- „H” modul: a gyártó teljes körű minőségbiztosítási rendszerének tanúsítása és rendszeres felülvizsgálata (az EN ISO 9001 szerint).

Notifikált testületek

A kötelező tanúsítás területén a különféle modulok szerinti vizsgálatok vizsgáló és/vagy tanúsító szervezetek bevonását igényelhetik. Ezek kijelölése, valamint a többi tagország és az EU intézményei felé történő bejelentése (notifikálása) a tagország illetékes kormány szervének a feladata. A notifikált testületeknek meg kell felelniük a vonatkozó direktívák által meghatározott általános követelményeknek, amelyek teljesítéséért a tagországok kormányai a felelősek.

A notifikált testületek feladata a forgalombahozatal előtti megfelelőség-igazolási tevékenység végzése (e tevékenység világosan elkülönül a hatóságok piacfelügyeleti tevékenységétől). A notifikált testület harmadik félként végzi a vizsgálatot és/vagy a tanúsítást és mint ilyen, független a megbízóitól és más érdekelt felektől. A notifikált testület által kiadott vizsgálati jegyzőkönyvek és tanúsítványok kölcsönös elfogadása az Európai Unión belül automatikusan történik.

Az intézmények notifikációja direktíva-specifikus és bármely direktíva tekintetében egynél több intézmény is notifikálható. A notifikált testületek lehetnek mind állami mind magán kézben, és mivel az állami szervek gyakorolnak felettük jogi felügyeletet az adott tagállam területén kell bejegyezve lenniük. Az EN 45000 vagy ekvivalens szabvány sorozat szerinti akkreditációjuk nem kötelező, de ajánlott.

CE-jelölés használata

A direktívákban rögzített alapvető követelményeknek való megfelelést a CE-jelölés alkalmazásával kell jelölni. A CE-jelölés nem minőségi jel, feltüntetése a terméken azt jelenti, hogy az maradéktalanul megfelel a vonatkozó direktíva/direktívák követelményeinek, tehát biztonságos és erről az előírt módon meg is győződtek. A jelölés jogosságát a notifikált testület ellenőrzi,

ha a direktíva ezt előírja. A CE-jelölés alkalmazásának kritériumairól az 1991. június 5-i Tanácsi Szabályzat rendelkezik.

A CE-jelölés azt mutatja, hogy a termék az EU-ban bárhol forgalmazható. Ha egy tagország ellenőrző szerve úgy találja, hogy egy termék nem felel meg a jelölés alkalmazhatósági kritériumainak, a korábban tárgyalt un. biztonsági záradéknál ismertetett módon járhat el.

A CE-jelölés alkalmazásának szabályrendszere még nem teljesen konzisztens és egy további, a „New Approach” direktívákat e tekintetben tovább módosító EU Tanácsi határozatra és direktívára vár.

1.2. SZABVÁNYOSÍTÁS

1.2.1. A szabványosítás alapfogalmai és európai szervezetei

A szabványosítás alapvető fogalmait és azok meghatározását a nemzetközi szabványügyi szervezetek által kidolgozott ISO/IEC Guide 2 tartalmazza, amelyet az európai szabványügyi szervezetek EN 45020 európai szabványként átvettek. Magyar megfelelőjük jelenleg az MSZ 271:1993 .

1.2.1.1. A szabványosítás legfontosabb fogalmai és azok meghatározásai

Szabványosítás: olyan tevékenység, amely általános és ismételten alkalmazható megoldásokat ad fennálló vagy várható problémákra azzal a céllal, hogy a rendező hatás az adott feltételek között a legkedvezőbb legyen.

Megjegyzés: A tevékenység elsősorban a szabványok kidolgozásából, kibocsátásából és alkalmazásából áll.

Szabvány: elismert szerv által jóváhagyott, közmegegyezéssel elfogadott olyan dokumentum, amely tevékenységekre vagy azok eredményére vonatkozik és olyan, általános és ismételten alkalmazható szabályokat, útmutatókat vagy jellemzőket tartalmaz, amelyek alkalmazásával a rendező hatás az adott feltételek között a legkedvezőbb.

Nemzetközi szabványosítás: olyan szabványosítás, amelyben bármely ország illetékes szervei részt vehetnek.

Nemzetközi szabvány: olyan szabvány, amelyet nemzetközi szabványügyi szervezet (az ISO vagy az IEC) fogadott el és tett a közösség számára hozzáférhetővé.

*Megjegyzés: ISO: Nemzetközi Szabványügyi Szervezet
IEC: Nemzetközi Elektrotechnikai Bizottság*

Európai szabványosítás: olyan szabványosítás, amelyben teljes joggal az Európai Unióhoz (EU-hoz) és az Európai Szabadkereskedelmi Társuláshoz (EFTA-hoz) tartozó országok illetékes szervei vehetnek részt.

Megjegyzés: Az európai szabványosítás regionális szabványosítás, vagyis olyan szabványosítási tevékenység, amelyben a világ valamely földrajzi, politikai vagy gazdasági területéhez tartozó országok illetékes szervei vehetnek részt.

Európai szabvány: olyan szabvány, amelyet európai szabványügyi szervezet (a CEN, a CENELEC vagy az ETSI) fogadott el és tett közösség számára hozzáférhetővé.

Nemzeti szabványosítás: valamely meghatározott ország szintjén végzett szabványosítás.

Magyar nemzeti szabványosítás: Magyarországon végzett országos szintű szabványosítás.

Magyar nemzeti szabvány: olyan szabvány, amelyet a magyar nemzeti szabványügyi szerv fogadott el és tett a közösség számára hozzáférhetővé.

1.2.1.2. A szabványosítás európai szervezetei

Az európai szabványosítás három, egymással együttműködő és munkájukat összehangoló szervezetben folyik, amelyek a következők:

CEN: Európai Szabványügyi Bizottság

Tagjai: az EU és az EFTA tagországainak nemzeti szabványügyi szervezetei.

Működési területe: nincs körülhatárolva, gyakorlatilag minden, amivel a két másik európai szabványügyi szervezet nem foglalkozik.

CENELEC: Európai Elektrotechnikai Szabványügyi Bizottság

Tagjai: az EU és az EFTA tagországainak nemzeti szabványügyi szervezetei az elektrotechnika területén.

Működési területe: a villamosság és az elektronika

ETSI: Európai Távközlési Szabványügyi Intézet

Tagjai: Az európai országok távközlésben érdekelt intézményei, vállalatai, szabványügyi szervei stb. Egy országból több tag is lehet.

Működési területe: a távközlés

A CEN és a CENELEC munkájában szavazati jog nélkül az EU-n és az EFTA-n kívüli európai országok nemzeti szabványügyi szervezetei is részt vehetnek, mint társult tagok.

1.2.2. A szabványosítás alapelvei és feladatai

1.2.2.1. Az európai szabványosítás fő alapelvei

- nyitottság és áttekinthetőség: minden érdekelt fél részt vehet a munkában;
- közmegegyezés: önkéntes megállapodás az érdekelt felek között. Minél szélesebb körű az egyetértés, annál szélesebb körben alkalmazzák a szabványt;
- nemzeti kötelezettség: a tagtestületek által többségi szavazattal elfogadott európai szabványokat nemzeti szinten be kell vezetni;
- ellentmondásmentesség európai és nemzeti szinten: a szabványok európai és nemzeti szinten rendszert alkotnak, előírásaik egymásnak nem mondhatnak ellent;
- önkéntesség: a szabványosításban való részvételben és a szabványok alkalmazásában;
- a mindenkor műszaki szintnek való megfelelés;
- nem nyereségérdekelt tevékenység.

1.2.2.2. A szabványosítás legfontosabb feladatai

- a kereskedelem műszaki akadályainak elhárítása;
- a műszaki együttműködés elősegítése;
- a termékek, eljárások és szolgáltatások rendeltetésszerű alkalmasságának fokozása;
- a gyártók költségeinek csökkentése és a piac áttekinthetőségének javítása a fogyasztók számára;
- a tagországok nemzeti szabványainak összehangolása;
- a nemzetközi szabványosítás és a nemzetközi szabványok európai bevezetésének előmozdítása;
- új európai szabványok kidolgozása, ha ez indokolt és nincs megfelelő nemzetközi vagy más szabvány;
- együttműködés az EU-val és az EFTA-val a direktívák és szabályzatok érvényesülését segítő, úgynevezett harmonizált európai szabványok kidolgozása révén;
- a szabványoknak való megfelelés vizsgálati eredményeinek kölcsönös elismerésére szolgáló eljárások kialakításának megkönnyítése.

A CEN és a CENELEC által kiadott európai szabványok jele: EN.

Az ETSI által kiadott európai szabványok jele: ETS.

Jóváhagyásuk szavazással történik, a szavazás a CEN-ben, CENELEC-ben és az ETSI-ben is súlyozott.

Mivel az ETSI-ben egy országot több tag is képviselhet, szavazati joga csak annak van, akit az illető ország kijelöl.

Az európai szabványok három hivatalos nyelven angolul, németül és franciául jelennek meg, amelyek egymással egyenértékűek. Az elfogadott szabványt meghatározott időn belül minden tagország köteles bevezetni nemzeti szabványként szerkezetileg és műszakilag teljes azonos-sággal vagy jóváhagyó közleménnyel, és egyidejűleg visszavonni minden régebbi, ellentétes nemzeti előírást.

A CEN és a CENELEC az európai szabványokon kívül kiad még HD harmonizációs dokumentumokat (nem tévesztendő össze a harmonizált európai szabványokkal) és ENV előszabványokat, az ETSI pedig I-ETS előszabványokat. Ezek bevezetése nemzeti szabványként szintén kötelező, az előszabványok bevezetésekor azonban nem kell visszavonni az ellentétes nemzeti előírásokat.

A tagországok az európai szabvány vagy HD kidolgozása és érvényessége alatt kötelesek szüneteltetni azonos tárgyú nemzeti szabványosítási tevékenységüket.

1.2.3. Az európai és a nemzetközi szabványosítás kapcsolata

A párhuzamos európai és nemzetközi szabványosítás kiküszöbölése érdekében a nemzetközi és az európai szabványügyi szervezetek (az ISO és a CEN, illetve az IEC és a CENELEC) együttműködési megállapodást kötöttek. A megállapodások célja, hogy munkájukat összehangolják és egymás eredményeit átvegyék. A törekvés az, hogy a nemzetközi szabványokat lehetőleg változtatás nélkül európai szabványként átvegyék és fordítva, ami előbb készült el

európai szabványként, abból lehetőleg nemzetközi szabvány legyen. A munka összehangolása már a témafelvétel fázisában kezdődik. Ennek megfelelően az együttműködés fő területei:

- általános információcsere;
- együttműködés a szabványalkotásban;
- meglévő nemzetközi szabványok átvétele európai szabványként és fordítva;
- szabványok párhuzamos jóváhagyása, mind nemzetközi, mind európai kidolgozású szabvány esetében;
- egymás munkájának figyelemmel kísérése.

1.2.4. A szabványosítás kapcsolata a jogi szabályozással

Az európai szabványok és a műszaki tartalmú európai jogszabályok (direktívák) kapcsolatát az úgynevezett új megközelítés elve fogalmazza meg, amelynek a lényege a szabványosítás oldaláról nézve a következő:

Miután az új megközelítés elvének megfelelő direktívák csak a lényeges és általános jellegű kötelező előírásokat tartalmazzák (élet-, egészség-, vagyon-, környezetvédelmi témakörben), ezért a részleteket, ha szükségesnek ítélik európai szabványokban szabályozzák. Ezeket a direktívákhoz kapcsolódó úgynevezett harmonizált európai szabványokat az EU Bizottságának megbízása alapján az európai szabványügyi szervezetek dolgozzák ki, jegyzéküket az EU hivatalos lapja, az Official Journal közli, megadva, hogy melyik direktívához harmonizáltak. Alkalmazásuk önkéntes, nem kötelező.

Ha valaki ezeknek a harmonizált európai szabványoknak az előírásai szerint jár el, akkor automatikusan kielégíti a direktívákban foglalt kötelező, általános előírásokat, és terméke vagy szolgáltatása megfelelőségét egyszerűen és könnyen tudja igazolni. Választhat azonban más utat is. Mivel a harmonizált európai szabványok csak egyféle megfelelő megoldást tartalmaznak, a direktívák általános előírásait más jobb és olcsóbb de a szabványtól eltérő módon is ki lehet elégíteni. Ebben az esetben a megfelelőség igazolása nehezebb ugyan, de a műszaki fejlődést, a magasabb műszaki színvonalú és gazdaságosabb megoldások bevezetését és alkalmazását nem akadályozzák a műszaki szintet feleslegesen megmerevítő és a fejlődést, a kereskedelmet akadályozó kötelező szabványok.

Megjegyzendő, hogy a régi típusú direktívák néhány esetben még tartalmaznak szabványra való konkrét hivatkozást.

1.3. AKKREDITÁLÁS

1.3.1. Az akkreditálás alapfogalmai, szervezetei

Az akkreditálással kapcsolatos alapvető fogalmakat az európai szabványok, valamint az azok honosításaként közzétett magyar nemzeti szabványok (EN 45020, MSZ 271, MSZ EN 45001) tartalmazzák. A következőkben azok a fogalommeghatározások szerepelnek, amelyek az akkreditálás tárgyalásakor a leglényegesebbek és az egységes értelmezéshez nélkülözhetetlenek.

Akkreditálás: annak hivatalos elismerése, hogy egy szervezet felkészült bizonyos tevékenységek elvégzésére.

Akkreditálási rendszer: olyan rendszer laboratóriumok, tanúsító és ellenőrző szervezetek akkreditálására, amelynek saját eljárási és igazgatási szabályai vannak.

Akkreditálási feltételek: a követelmények olyan rendszere, amelyet egy akkreditáló szerv alkalmaz és amelyet egy akkreditálandó szervezetnek ki kell elégítenie ahhoz, hogy akkreditált lehessen.

Akkreditáló szerv: az akkreditálási rendszert irányító, működtető és az akkreditálást igazoló szerv.

Az EU tagországaiban az akkreditálási tevékenységet nemzeti akkreditáló szervek végzik. Az országok többségében egyetlen szerv végzi ezt a feladatot. Ott, ahol történetileg külön szervezetek alakultak a különböző tevékenységet végző szervezetek akkreditálására, az utóbbi években megindult ezen akkreditáló szervek egyesítése (pl. Franciaországban 1994-ben hozták létre a COFRAC-ot a korábban akkreditálást nyújtó szervezetekből).

Az akkreditálás az alábbi, háromféle tevékenységre terjed ki:

- laboratóriumi (vizsgáló és kalibráló) tevékenység;
- termék-, minőségügyi rendszer és személyzettanúsító tevékenység;
- ellenőrzési tevékenység.

Míg a laboratóriumokkal és a tanúsító szervezetekkel szemben támasztott követelményeket nemzetközi útmutatók (ISO/IEC Guide-ok) és harmonizált európai szabványok (EN 45000 sorozat) tartalmazzák, addig az ellenőrző szervezetek működésére és minősítésére vonatkozó általános feltételeket rögzítő európai szabványok még nincsenek elfogadva és kiadva. Ez az oka annak, hogy nagyon kevés nemzeti akkreditáló szerv foglalkozik ellenőrző szervezetek akkreditálásával, és nem alakult ki a szerveződésük sem nemzetközi, sem európai szinten.

1.3.2. Az akkreditálás alapelvei, feladata

Az akkreditálás célja a bizalom növelése az egységes európai elvekre épülő nemzeti akkreditálási rendszerekben akkreditált szervezetek iránt, lehetővé téve ezáltal kölcsönös elismerési megállapodások kötését, amely a vizsgálati eredmények, jegyzőkönyvek és tanúsítványok kölcsönös elfogadásán keresztül megteremti

- a termékek szabad áramlását;
- az ismételt vizsgálatok és tanúsítások kiküszöbölését és
- a vizsgálati és tanúsítási idő- és költségigény jelentős csökkentését.

A nemzeti akkreditálási rendszereknek a következő alapelveket kell követniük:

- az áttekinthetőség és a nyilvánosság biztosítása;
- a közérdek képviselése;
- az igénybevétel önkéntessége;
- függetlenség a különböző érdekcsoportok túlsúlyától;
- a közigazgatási szervek részvételi lehetőségének biztosítása;
- az akkreditáló szervre vonatkozóan az EN 45003 szabvány alkalmazása;
- harmonizáció az akkreditálás nemzetközi és európai szinten elfogadott rendjével.

Az akkreditálási követelményeket

- vizsgáló- és kalibrálólaboratóriumok esetén az EN 45001 és 45002,
 - terméktanúsító szervezetek esetén az EN 45011,
 - minőségügyi rendszer tanúsító szervezetek esetén az EN 45012,
 - személyzettanúsító szervezetek esetén az EN 45013
- szabványok foglalják össze.

Az akkreditáló szervek által működtetett akkreditálási rendszerek eljárási szabályait az előzőek figyelembevételével kell kialakítani.

Az akkreditálási eljárás során az akkreditáló szerv minősítők bevonásával értékeli az akkreditálást kérelmező szervezet minőségügyi dokumentumait. A dokumentumok felülvizsgálata és az ezt követő helyszíni szemle alapján, a minősítők javaslatára alapozva dönt az akkreditáló szerv arról, hogy az akkreditálás műszaki területére (pontosan deklarált laboratóriumi, tanúsítási vagy ellenőrzési tevékenységre) a kérelmező szervezet felkészült-e vagy sem.

Az akkreditálási okirat meghatározott időtartamig érvényes. Érvényességének időtartamán belül az akkreditált szervezetnél rendszeres időközönként felülvizsgálat történik annak ellenőrzése céljából, hogy a jóváhagyott műszaki területen az akkreditálási követelmények folyamatosan teljesülnek-e. Az akkreditálási okirat lejártá előtt az akkreditált szervezet kérelmezheti az okirat megújítását.

1.3.3. Az európai és a nemzetközi akkreditálási tevékenység kapcsolata

A laboratóriumokat akkreditáló szervek nemzetközi szinten már az 1980-as évek elején párbeszédet kezdtek a laboratóriumokkal szemben támasztott általános és speciális követelmények, a vizsgáló személyzettel szemben támasztott követelmények, a jártassági és körvizsgálatok, a mérési bizonytalanság kifejezése és az akkreditálási eljárások harmonizálása tárgyában a Nemzetközi Laboratóriumakkreditálási Konferencia (ILAC) keretén belül.

A tanúsító szervezeteket akkreditálók - mivel e tevékenység jóval később vált általánossá - csak néhány éve hozták létre nemzetközi fórumukat Nemzetközi Akkreditálási Fórum (IAF) néven. Az IAF évente megrendezett ülésein a tagszervezetek a tanúsító szervezetek akkreditálására vonatkozó és az azzal kapcsolatos dokumentumokat, stratégiákat vitatják meg.

Az akkreditáló szervek európai szinten is szorosan együttműködnek. Mivel az EU és EFTA országok egy részében a laboratóriumok és a tanúsító szervezetek akkreditálása nem egyidőben és szervezetileg is különváltan indult meg, európai szinten is először három, majd 1994-től két szövetség működik. Elsőként a kalibráló laboratóriumokat akkreditálók európai hálózata, a Nyugat-európai Kalibrálási Együttműködés (WECC) jött létre, majd ezt követően hamarosan megalakult a vizsgálólaboratórium-akkreditálókat tömörítő Nyugat-európai Laboratórium-akkreditálási Együttműködés (WELAC) is. E szervezetek tagjai az EU és EFTA országok nemzeti laboratórium akkreditáló szervei lehetnek, (a kívülálló országok számára a társult tagsági viszony feltételeit még nem alakították ki). Mindkét szervezet alapvető célja az akkreditálási követelmények és tevékenység harmonizálása és a tagszervezetek közötti kölcsönös elismerési megállapodások kötésének elősegítése. A tagsági viszony azonban nem jelenti automatikusan a kölcsönös elismerési megállapodáshoz való csatlakozást: ehhez a csatlakozni kívánó nemzeti akkreditáló szervnek sikeresen kell helytállnia egy szigorú előírások szerint lefolytatott felülvizsgálaton (jelenleg a kalibráló laboratórium-akkreditálási kölcsönös elismerési megállapodásnak kilenc, a vizsgáló laboratórium-akkreditálásnak pedig nyolc résztvevője van).

Mivel a kétfajta tevékenységre ugyanazok a harmonizált európai szabványok vonatkoznak, továbbá nemzeti szinten általában egy szerv végzi a vizsgáló- és a kalibrálólaboratóriumok akkreditálását, 1994-ben a két szövetséget Európai Laboratóriumakkreditálási Együttműködés (EAL) néven összevonták, az alapvető célok és tevékenységek azonban változatlanok maradtak.

A Tanúsítók Akkreditálók Európai Együttműködését (EAC) 1990-ben hozták létre az EU és EFTA országok tanúsító szervezeteket akkreditáló nemzeti szervei. Ez a szerveződés is az akkreditálási tevékenység egységesítését, útmutatók kiadását és a tagszervezetek közötti kölcsönös elismerési megállapodások létrejöttének elősegítését tekinti alapvető feladatának. Tekintettel arra, hogy a tanúsítók akkreditáló szervekkel szemben támasztott követelmények még nem jelentek meg európai szabványban, még nem születtek kölcsönös elismerési megállapodások sem.

1.3.4. Az akkreditálás kapcsolata a jogi szabályozással és a szabványosítással

Bár az akkreditálás alapvetően a piac által szabályozott területen játszik fontos szerepet a megfelelés igazolásában résztvevő szervezetek iránti bizalom erősítésében, a jogilag szabályozott területen működő notifikált testületek akkreditálása is egyre inkább előtérbe kerül. A notifikálásnak egyelőre nem feltétele, hogy a kijelölendő szervezet akkreditált legyen, de mivel az egységes elvek szerint működő akkreditáló szervek minden országban nagy elismerésnek örvendenek, egyre erősebb az az igény, hogy notifikált testület csak akkreditált intézmény lehessen.

A notifikált testület számára alapvető fontosságú az akkreditálás megléte, mivel ennek hiányában műszaki felkészültségét, alkalmasságát a tagország kormány szervének más úton kell bizonyítania, ami meglehetősen körülményes feladatot jelent.

Az európai szabványosítás biztosítja a nemzeti akkreditáló szervek számára azokat a harmonizált európai szabványokat, amelyek az akkreditálandó szervezetek működésére, minősítésére és az akkreditáló szervek működésére vonatkozó követelményeket rögzítik.

1.4. TANÚSÍTÁS

1.4.1. A tanúsítás alapfogalmai, a tanúsítás szervezetei és feladatuk a piac által szabályozott területen

Megfelelőség: minden előírt követelmény teljesítése a termék, eljárás vagy a szolgáltatás által.

A megfelelés tanúsítása: független fél tevékenysége, amely azt igazolja, hogy ésszerű meg-alapozottsággal elvárható, hogy a szabályszerűen azonosított termék, eljárás vagy szolgáltatás megfelel bizonyos szabványnak vagy egyéb normatív dokumentumnak.

Megfelelési nyilatkozat: a gyártó, szállító nyilatkozata, amelyben saját felelősségére kijelenti, hogy a termék, eljárás vagy a szolgáltatás megfelel valamely szabványnak vagy egyéb normatív dokumentumnak.

Megfelelőségi tanúsítvány: a tanúsítási rendszer szabályai szerint kibocsátott dokumentum, amely azt igazolja, hogy ésszerű megalapozottsággal elvárható, hogy a szabályszerűen azonosított termék, eljárás vagy szolgáltatás megfelel bizonyos szabványnak vagy egyéb normatív dokumentumnak.

Megfelelőségi jel: a tanúsítási rendszer szabályai szerint kibocsátott vagy alkalmazott védett jel, amely azt igazolja, hogy ésszerű megalapozottsággal elvárható, hogy a szabályszerűen azonosított termék, eljárás vagy szolgáltatás megfelel bizonyos szabványnak vagy egyéb normatív dokumentumnak.

Alkalmassági tanúsítvány: a tanúsítási rendszer szabályai szerint kibocsátott dokumentum, amely azt igazolja, hogy ésszerű megalapozottsággal elvárható, hogy a megnevezett személy alkalmas bizonyos szolgáltatás elvégzésére.

Tanúsítási rendszer: olyan rendszer, amelynek megvannak a megfelelőség tanúsításának elvégzésére alkalmas saját eljárási és igazgatási szabályai.

Tanúsító szervezet: a megfelelőség tanúsítását irányító szervezet.

A termelés és a szolgáltatás alapvető célja a felhasználás, illetve a piacra jutás, amelynek feltételeit az határozza meg, hogy a termék és a szolgáltatás a jogilag szabályozott területhez, vagy a piac által szabályozott területhez tartozik-e. A piacra jutás a jogilag nem szabályozott területen a piac szabályai szerint történik. E területen a fogyasztó, a vevő határozza meg a termékkel és a szolgáltatással szemben támasztott követelményeket, a követelményeknek való megfelelés tanúsításának módját és gyakran azt is, hogy mely vizsgálólaboratórium, tanúsító szervezet vizsgálati jegyzőkönyveit, illetve tanúsítványait fogadja el.

A piac által szabályozott területen tehát a piac ítélete, a piaci előnyszerzés az, amely valamilyen megkülönböztető jel alkalmazására, illetve tanúsítvány megszerzésére ösztönöz. Közismertek az egyes gyártók tulajdonát képező védjegyek, ezek mellett azonban léteznek olyan minőségjelek, illetve megfelelőségi jelek is, amelyek alkalmazását olyan független, harmadik félként működő terméktanúsító szervezetek engedélyezik, amelyek saját eljárási szabályaik szerint tanúsítják a termékek megfelelőségét. A harmadik fél általi tanúsítási rendszereket az ISO öt típusba sorolja, amelyek közül az 5. számú rendszer a legkomplexebb.

Számos országban van a nemzeti szabványügyi intézménynek olyan jele, amely a szabványnak való megfelelőséget tanúsítja. Ilyen pl. a francia NF-jel vagy a brit kite-mark (sárkányjel).

A terméktanúsító szervezetek általában nemzeti szinten tevékenykednek. Egyesek közülük egy-egy iparágon, ágazaton belül, míg mások több ágazatra kiterjedően működnek.

Az 1970-es években, a minőségbiztosítás iránt hatalmas mértékben megnőtt érdeklődés eredményeként, számos minőségbiztosítási rendszereket tanúsító szervezet jött létre. Ezek a szervezetek a gyártók EN ISO 9001/9002/9003 szerinti minőségbiztosítási rendszereinek felülvizsgálatát végzik, és a felülvizsgálat alapján a vonatkozó szabvány követelményeinek való megfelelőséget igazoló tanúsítványt adnak ki.

A minőségügyi rendszereket tanúsító szervezetek alapvetően két csoportba sorolhatók: a nemzetközi szinten tevékenykedő, több országban bejegyzett vállalkozással rendelkező szervezetek (pl. BVQI, DNV, Lloyd's), vagy a nemzeti szinten tevékenykedő szervezetek. Ez utóbbiak kizárólagosan csak saját országukban rendelkeznek bejegyzett vállalkozással és tanúsítási tevékenységüket elsősorban az anyaországban végzik. Egyes országokban csak egy nemzeti szinten tevékenykedő tanúsító szervezet működik valamennyi ágazatnak kínálva tanúsítási szolgáltatásait (pl. Franciaországban az AFAQ), más országokban akár több is (pl. Olaszországban 14 db.). Az ISO - bár a tanúsító szervezetek tevékenységét nem minősíti -

rendszeresen megjelenteti a független harmadik félként minőségügyi rendszerek tanúsítását végző szervezetek jegyzékét országokénti bontásban.

A tanúsító szervezetek harmadik típusa a személyzet megfelelőségét tanúsítja. A személyzet-tanúsítási tevékenység nemzetközi és európai szinten egyaránt csak néhány speciális területen alakult ki (hegesztők, roncsolásmentes anyagvizsgálók, vállalatok minőségügyi rendszerét felülvizsgáló auditorok).

1.4.2. A tanúsítás alapelvei, feladata a piac által szabályozott területen

A piac által szabályozott területen végzett tanúsítási tevékenységek során a következő alapelveket kell érvényesíteni:

- függetlenség a különböző érdekcsoportok túlsúlyától;
- az összes érintett fél részvételi lehetőségének biztosítása;
- pártatlanság;
- az igénybevétel önkéntessége;
- az EN 45011/45012/45013 szabványok alkalmazása a tanúsító szervezet felkészültségének bizonyítására.

Az önkéntes szférában működő tanúsító szervezetek iránti bizalom növelésének egyik eszköze ezen szervezetek akkreditálása. Az akkreditálási követelményeknek megfelelő tanúsító szervezet esetén

- igazgató testület határozza meg a működési politikát és ellenőrzi annak érvényesülését;
- az igazgató testületben az összes érintett fél részt vesz, de egyetlen érdek sem válik uralkodóvá;
- a tanúsítási tevékenység irányítását állandó személyzet végzi, amelyet vezető tisztviselő irányít;
- a tanúsítást megfelelően képzett és gyakorlattal rendelkező tanúsítási személyzet végzi;
- a tanúsító szervezet dokumentált és rendszeresen felülvizsgált minőségügyi rendszert működtet;
- a tanúsítás és a felügyelet nyilvánosságra hozott eljárások szerint történik;
- biztosított a fellebbezési lehetőség a tanúsító szervezet határozataival szemben;
- a tanúsítványok használatát a tanúsító szervezet hatékonyan felügyeli;
- dokumentált eljárások szerint történik a tanúsítványok visszavonása és törlése.

A jogilag nem szabályozott területen a tanúsítás alapvető feladata a termék, a szolgáltatás, a gyártó minőségbiztosítási rendszere és/vagy a személyzet megfelelőségének igazolása a piac szereplői számára.

1.4.3. Az európai és a nemzetközi tanúsító szervezetek kapcsolata

Az 1970-es évek elején az ISO megvizsgálta egy nemzetközi tanúsítási rendszer létrehozásának lehetőségét és arra az eredményre jutott, hogy olyan rendszer (vagy rendszerek) kialakítása lenne célszerű, amelynek minden országban megvan a maga tanúsító szerve, amelyek munkájukat harmonizált eljárások alapján végeznék. Ez az elgondolás azonban nem

valósult meg, többek között azért, mert a tagországok eltérő műszaki fejlettsége a tanúsítványok kölcsönös elfogadásának jelentős korlátját képezte volna.

A viszonylag szűk területen működő IEC két részterületen is működtet nemzetközi tanúsítási rendszert: az elektronikai alkatrészek területén (IECQ) és a háztartási villamos készülékek biztonsági követelményeinek tanúsítása területén (IECEE CB). Az IECQ rendszernek az EU-ban a CECC-rendszer felel meg, míg az IECEE európai megfelelője az ELSECOM. Európai szinten még két terméktanúsítási rendszer érdemel említést; a villamosság területén szabványosító európai szabványügyi testület által működtetett CENELEC CCA, valamint a kábelek tanúsításával foglalkozó HAR-rendszer.

A minőségügyi rendszereket tanúsító szervezetek közül a nemzetközi szinten tevékenykedők szövetségbe tömörültek (IIOC), a tagság nem jelenti azonban a tanúsítványok kölcsönös elfogadását.

Az elsősorban nemzeti szinten tevékenykedő rendszertanúsító szervezetek szakterületenként regionális szinten alkotnak szövetséget (ilyen pl. az ITQS, amely az EOTC egyik egyezmény-csoportja).

Szintén európai szintű, de általános megállapodás a Minőségügyi Rendszereket Tanúsítók Európai Hálózata (EQNet), amely azzal a céllal jött létre, hogy

- együttműködési fórumot biztosítson a minőségügyi rendszereket tanúsító szervezetek számára;
- kölcsönös elismerési megállapodások kötését segítse elő a harmonizált európai szabványok és tanúsítási szabályok szerint működő tanúsító szervezetek között.

Az EQNet rendes tagja az EU és EFTA országok egy-egy független és nem-nyereségérdekelt-ségű, az EN 45012 követelményeinek megfelelő, elsősorban nemzeti szinten, több ágazatban tevékenykedő, elismert tanúsító szervezete lehet. Az EQNet a társult tagság feltételeit is kidolgozta. Ezidáig egyetlen társult tag van, a szlovéniai SIQ.

Az EQNet rendes tagok bármelyike által tanúsított vállalat a tanúsító szervezet tanúsítványa mellé egy EQNet tanúsítványt is kap és az EQNet regisztrálja. Nem szabad azonban megfelelkezni arról, hogy a piacsabályozott területen mindig a vevő dönt arról, melyik tanúsító szervezet tanúsítványát igényli és fogadja el.

1.4.4. A tanúsítás kapcsolata a jogi szabályozással, a szabványosítással és az akkreditálással

A tanúsítás a jogilag szabályozott területen a jogszabályoknak való megfelelés igazolásának eszköze. A jogszabályokkal lefedett területen a Kormányzat szabályozza a termékek és szolgáltatások forgalombahozatalát, és jelöli ki a hatósági tanúsító és ellenőrző szervezeteket.

A szabványosító szervezet szerepe a megfelelés-tanúsításban az, hogy közzéteszi a termékek, szolgáltatások jellemzőit, a jellemzők vizsgálati módszereit tartalmazó, valamint a minőségbiztosítási rendszerek modelljeit leíró önkéntes szabványokat.

Az akkreditálás igénybevétele lehetőséget ad arra, hogy akár a jogilag szabályozott területen, akár az önkéntes szférában működő tanúsító szervezeteket felkészültségüket hitelt érdemlően bizonyíthassák, ezáltal növelve a bizalmat tevékenységük iránt.

1.4.5. A tanúsítások kölcsönös elismerésének lehetőségei a piac által szabályozott területen

A jogszabályok hatálya alá nem eső, önkéntes tanúsítási és vizsgálati területeken a kölcsönös elismerési megállapodások megkötése nem igényel kormányzati szintű tevékenységet. Ennek lehetséges formái a két- vagy többoldalú megállapodások, illetve az EOTC keretén belül létrehozott egyezménycsoportokhoz való csatlakozás.

A jogilag nem szabályozott területen európai szinten az EOTC keretén belül történik a megfelelőség-igazolási eljárások harmonizálása és a kölcsönös elismerési egyezmények megkötése. További feladata a szervezetnek a harmadik országokkal kötendő egyezményekkel kapcsolatos műszaki feltételek meghatározása, a tájékoztatás és tapasztalatcsere biztosítása, valamint az európai szabványügyi testületek figyelmének felhívása a megfelelőség-igazolás végrehajtása érdekében számításba veendő szempontokra.

Az EOTC keretein belül funkcionális bizottságok, ágazati bizottságok és egyezménycsoportok működnek.

A funkcionális bizottságok egy-egy témakörrel foglalkoznak (kalibrálás, vizsgálatok, tanúsítás, minőségbiztosítás és ellenőrzés). Feladatuk elsősorban tanácsadás az EN ISO 9000 és az EN 45000 szabványsorozatok egységes alkalmazásához és a fenti témakörökre orientált egyezmények előmozdítása.

Az ágazati bizottságok illetékességi területükön belül új vizsgálati, megfelelőség-igazolási módszereket kezdeményeznek, termékre orientált egyezményeket publikálnak, erről tájékoztatást adnak és gondoskodnak a nemzetközi szintű publikációról.

Az egyezménycsoportok egy-egy ágazati bizottságon belül szerveződnek. Feladatuk szabályok kidolgozása és fenntartása kölcsönös elismerési megállapodások megkötéséhez vagy európai tanúsítási rendszerek létrehozásához. További feladatuk egyes termékszabványok, valamint az EN ISO 9000 és EN 45000 szabványsorozatok kiegészítéséhez szükséges szabványok iránti igény felmérése és a megkötött egyezményekről való tájékoztatás. Az egyezménycsoportokhoz való csatlakozás lehetősége nyitva áll mindazon harmadik országbeli vizsgáló és tanúsító szervezet számára, amely megfelel az egyezménycsoport által meghatározott követelményeknek.

Az EOTC-nek jelenleg 10 egyezménycsoportja van:

- *WECC Kalibrálólaboratóriumokat Akkreditálók Szövetsége*

(a kalibrálólaboratórium-akkreditálás terén a rendszerek működésének harmonizálása és kölcsönös elismerése, az akkreditált kalibrálólaboratóriumok által kiadott tanúsítványok kölcsönös elfogadása)

- *EFSG Európai Tűzbiztonsági Csoport*

(vizsgálati jegyzőkönyvek és a gyártók minőségbiztosítási rendszere minősítésének elfogadása a tűzbiztonság terén)

- *IIEG Nemzetközi Műszerfelszereltség-értékelő Csoport*

(folyamatellenőrzésre, fizikai és kémiai paraméterek mérésére szolgáló berendezések teljesítménymérésére vonatkozó eredmények és értékelések kölcsönös elismerése)

- *OSTC Nyílt Rendszerek Vizsgálata Konzorcium*

(nyílt rendszerek összekapcsolásával kapcsolatos vizsgálati eredményeinek kölcsönös elismerése)

- *EMCIT Információtechnológiai Termékek Elektromágneses Kompatibilitása*

(információtechnológiai termékek elektromágneses kompatibilitásával kapcsolatos vizsgálatok eredményeinek kölcsönös elismerése)

- *ETCOM Irodagépek Vizsgálata*

(irodagépek információs hálózata vizsgálati eredményeinek kölcsönös elismerése)

- *STLA Rövidzárlat Vizsgálat*

(nagyfeszültségű villamos rendszerek rövidzárlati vizsgálatainak kölcsönös elismerése)

- *ITQS Minőségügyi Rendszerek Tanúsítása az Információtechnológiában*

(minőségügyi rendszerek tanúsítványainak kölcsönös elismerése az információtechnológia és a távközlés területén)

- *LOVAG Kisfeszültségű Egyezménycsoport*

(kisfeszültségű berendezések tanúsítványainak kölcsönös elismerése)

- *EMCEL Elektromágneses Kompatibilitás Európai Vizsgálata*

(az elektromágneses kompatibilitással kapcsolatos vizsgálati jelentések kiadása harmonizált eljárások alapján)

Az EOTC tevékenysége 1993-ban jelentősen felgyorsult. További egyezménycsoportok alakulása várható pl. a roncsolásmentes anyagvizsgálat, a textíliák és az elektronikus adatátvitel területén.

Az EOTC létrehozása és működése a piac számára a következő előnyöket jelenti:

- az európai vizsgáló és tanúsító szervezetek ösztönzése kölcsönös elismerési megállapodások kötésére egyre több területen;
- az ipar számára egységes vizsgálati és tanúsítási szolgáltatások elérhetőségének biztosítása;
- az ismételt vizsgálatok és tanúsítások iránti igény csökkenése;
- annak biztosítása, hogy a kölcsönös elismerési megállapodások magas műszaki színvonalat jelentenek, a piac igényeit követik és megfelelnek a korrekt versenynek;
- a nemzeti szaktudáson alapuló decentralizált vizsgálati és tanúsító szervezetek európai szintű szolgáltatást nyújtanak ügyfeleknek.

2. A JOGALKOTÁS, A SZABVÁNYOSÍTÁS, AZ AKKREDITÁLÁS ÉS A TANÚSÍTÁS RENDSZERE AZ EURÓPAI RENDSZEREK, ILLETVE A HARMONIZÁCIÓ TÜKRÉBEN

2.1. A MŰSZAKI TARTALMÚ JOGI SZABÁLYOZÁS

2.1.1. Jogszabályi és intézményi struktúra

A műszaki tartalmú jogi szabályozás fogalmkörbe tartozónak azokat a jogszabályokat tekintjük, amelyek termékek, eljárások, technológiák és szolgáltatások minőségével, biztonságával kapcsolatosak, így ide értendő a műszaki biztonságtechnikai és a fogyasztóvédelmi szabályozás jelentős része. A jelenlegi magyar műszaki tartalmú jogi szabályozás, és így intézményi rendszere, még a korábbi hagyományokat tükrözi vissza.

A szabályozás eszközei: törvény, kormányrendelet, miniszteri rendelet, szabályzat, de hatályban vannak még egyéb, ma már nem használatos jogforrások, mint minisztertanácsi rendelet, törvényerejű rendelet stb. Jelenleg legalább 100 db különböző szintű jogszabály foglalkozik minőségügyi és/vagy biztonsági szabályozással. Ezek felülvizsgálata azt mutatta, hogy vannak közöttük ellentmondásos szabályozások, és igen gyakori a túlszabályozás és párhuzamosság.

Áttételesen szintén a műszaki szabályozás eszközei a szabványok, amelyek azonban az új, EU-konform értelmezés szerint már nem kötelezőek, önmagukban tehát nem tekinthetők a jogi szabályozás eszközeinek. Ez alól kivétel, ha jogszabály tesz kötelezővé szabványokat, amelyre a nemzeti szabványosításról a közelmúltban megjelent XXVIII sz. törvény lehetőséget ad. Jelenleg ugyanis - a jogszabályok hiányában, átmeneti megoldásként - az élet, egészség, vagyon védelme érdekében a szabványokban megfogalmazott követelményeket kellett kötelezően elrendelni.

A jogi szabályozás intézményi rendszeréhez tartoznak a műszaki szabályozást végző intézmények, így a jogalkotó szervek, valamint a minőségellenőrző intézetek és a hatósági funkciókkal rendelkező felügyelet.

A magyar szabályozási rendszer az EU csatlakozás jegyében évek óta felülvizsgálat alatt áll és folyamatban van az átalakítása. Folyik a minőségellenőrző intézetek átalakítása, a műszaki biztonságtechnikai rendszer megújítása, valamint a fogyasztóvédelem korszerűsítése. Tipikusan átmeneti időszakot élünk, amelyre az jellemző, hogy a rendszer egyes elemeinek a harmonizációja már megkezdődött, a jogi szabályozás elemei és az intézményi struktúra azonban olyan nagy mértékben összefonódott, hogy bármely módosítás egy sor egyéb jogszabályt és intézményt érint, ezért a lényeges lépéseket csak összehangoltan, párhuzamosan és nagyon átgondoltan lehet végrehajtani.

2.1.2. A magyar és az EU jogi szabályozás közötti eltérések

A magyar szabályozás súlypontjában a forgalombahozatal ill. üzembehelyezés előtti hatósági vizsgálat, engedélyezés áll, ezzel összefüggésben az ellenőrzés, ill. a felügyelet kevésbé erős, és eszközeit tekintve nem elég hatékony (pl. szankcionálási lehetőségek).

Az elbírálás feltételeként - a biztonság, az élet, egészség, vagyon védelme mellett - jelen vannak kevésbé egzakt, minőségi, fogyasztóvédelmi kritériumok, amelyek hazánkban a piacgazdaság meglétének hiányából, bizonyos szociálpolitikai megfontolásokból adódnak. Ennek a rendszernek redukált mértékű átmeneti fenntartását fogyasztóvédelmi oldalról még ma is indokoltnak tartják. A kritériumrendszer részben transzparens, ez elsősorban a biztonsági követelményekre vonatkozik, másrészt azonban belső, tapasztalati módszereken alapul, sok esetben hiányoznak a szabványok, a nyilvánosságra hozott követelmények.

Magyarországon a termékellenőrzés meghatározó jogszabálya a minőségvédelem egyes kérdéseiről szóló, többször módosított 2/1981 BkM rendelet. E rendelet értelmében nem hozható forgalomba fogyasztási cikk előzetes minőségvizsgálat nélkül. A minőségvizsgálat megköveteli a termékekre vonatkozó egyéb biztonságossági vizsgálatok meglétét, amely kiegészül a termékekre vonatkozó specifikus előírások, szabványok minőségi előírásainak való megfelelés ellenőrzésével.

A rendelet az utóbbi években többször módosult (legutóbb 1995-ben), a liberalizáció irányába. Ennek eredményeként

- a KERMI mellett további tíz minőségellenőrző intézet kapott jogot a vizsgálatra,
- lehetőség van elismert külföldi intézetek tanúsítványának elfogadására,
- változott a vizsgálatra kötelezett termékek köre, a legutóbbi változathoz kimaradtak a textíliák, ruházati termékek és a lábbelik, a gyermekcipők kivételével,
- szigorítást jelentett, hogy import termékek esetén a vámeljárás feltételeként szabták, hogy a termék mintadarabja rendelkezzen a kijelölt magyar intézet vizsgálatát igazoló dokumentummal (szakvélemény).

A rendelet igen élénk tiltakozást váltott és vált ki ma is EU-körökben, különösen elfogadhatatlannak minősítve a textíliákra és cipőkre vonatkozó vizsgálati kötelezettséget. Főleg a nyomás hatására történt meg a fent ismertetett termékkör módosítása.

Mint korábban volt róla szó, az EU-beli szabályozás lényege az állampolgárok biztonsága, az élet, egészség, környezet, vagyon védelme. A követelményeket a direktívák határozzák meg, melyek jogszabályként működnek. A gyártó felelőssége a direktíváknak való megfelelés igazolása. A tanúsítás (megfelelés igazolás) előírt szintje a termék veszélyességétől, azaz a kockázat mértékétől függ, és ezt a termékekre vonatkozó direktívák írják elő.

A termékek többségénél a gyártó tanúsítása vagy független harmadik szerv tanúsítása elegendő. Nagyobb veszélyforrást jelentő termékek esetén az alkalmazott minőségbiztosítási rendszer bemutatása is követelmény lehet, amely garanciát nyújt arra, hogy a gyártó a terméket egyenletes színvonalon, a típusvizsgálatra beadott mintadarabbal azonos színvonalon tudja produkálni.

Mivel a forgalombahozatal előtt a gyártó felelőssége és szabadsága nagyobb, az EU-ban erősebb a felügyeleti ellenőrzés rendszere, amelynek keretében a hatóság a kereskedelemben ellenőrzi, hogy a CE jelöléssel ellátott termék rendelkezik-e a szükséges dokumentumokkal, a piacon lévő termék megfelel-e annak a mintadarabnak, amelyen a vizsgálatot/típusvizsgálatot végezték, és megfelel-e a direktívák által előírt lényeges biztonsági követelményeknek. Jogosult a hatóság a megfelelést a gyártás helyén is ellenőrizni, ill. megvizsgálni, hogy a gyártás, raktározás körülményei megfelelőek-e.

A gyártónak meg kell őriznie a megfelelést igazoló tanúsítványt és minden ahhoz tartozó dokumentumot.

A felügyeleti tevékenységet az EU-ban információs követelmény egészíti ki, azaz a tapasztalt hibákról, forgalomból kivont termékről az EU megfelelő szervét is tájékoztatni kell, hogy ezen keresztül más tagországokban is csökkenthető legyen a hibás termék forgalmazásából adódó veszély.

2.1.3. A műszaki tartalmú EU-jogszabályok hazai bevezetése

2.1.3.1. A bevezetés előkészítése

EU harmonizációra utaló jogforrások, határozatok

Magyarországon a harmonizációt a következő jogforrások érintik:

- 1990. évi kormányhatározat a minőségügy kérdéseiről (egy pontja az EU technikai tartalmú jogszabályaihoz való harmonizációt írja elő),
- 2006/1993.sz. Kormányhatározat a minőségügy kormányzati feladatairól,
- 1994. évi I. törvény az Európai Unió és Magyarország közötti társulási megállapodásról. (a megállapodás 67., 68. és 73. cikke értelmében Magyarország szabályozási és jogrendszerét össze kell hangolni a Közösség jogrendszerével).

Az Európai Unió 1994. decemberében Essenben elfogadta az ún. Fehér Könyvet, amely a csatlakozni szándékozó közép- és kelet-középeurópai országok, így hazánk számára is meghatározza a csatlakozásig megteendő legfontosabb lépéseket és az alkalmazandó stratégiát. Az ennek alapján kialakított magyar nemzeti programot a következő jogforrás tartalmazza:

Jelen kiadványunk kéziratának elkészültekor a hivatkozott kormányhatározat végleges szövege még nem állt rendelkezésre. Az alábbiakban ezért csak vázlatosan ismertetjük a program néhány - témánk szempontjából különösen fontos - elemét. Olvasóink a Fehér Könyvről és az annak alapján megfogalmazott magyar jogharmonizációs programról az Európa Füzetek előző, a közelmúltban megjelent, „Az Európai Unió belső piaca és Magyarország” c. kötetéből kaphatnak részletes tájékoztatást...

Magyarországon 1990 körül indult meg az EK jogszabályok bevezetésének előkészítése. Az EK joganyag már ekkor is hatalmas terjedelmű volt, így első lépésként a feltárás, megismerés, szelektálás volt a fő feladat.

Kiindulásként megtörtént a technikai tartalmú vagy ún. belső piaci jogszabályok áttekintése, felmérése és a tárcák felelősségének első közelítésű meghatározása.

A feldolgozásra kijelölt főbb területek és az érintett (felelős) tárcák:

Fogyasztói érdekvédelem	IKM, FM
Veszélyes anyagok	IKM, NM, KTM
Közúti járművek	KHVM, IKM
Mező- és erdőgazdasági traktorok	IKM, KHVM, FM
Villamos készülékek	IKM
Biztonságtechnika, munkavédelem	IKM, MM
Méréstechnika	IKM
Környezetvédelem	KTM, IKM, KHVM
Energia	IKM
Textiliák	IKM
Kozmetikumok	NM

Személyi védőeszközök	MM
Műtrágyák	FM, IKM
Gyógyászati termékek	NM, IKM
Élelmiszerek	FM
Gyógyszerek	NM
Építőipar	IKM, KTM
Távközlés	KHVM

A direktívák szakmai feldolgozása

Az EK jogszabályok szakmai feldolgozásának csak a nyitó lépése a fordítás és szakmai lektorált szöveg elkészítése. A feladat nagyobb része a direktíva bevezetés feltételeinek, várható hatásainak elemzése. Ennek keretében a következő vizsgálatokra kerül sor:

- a direktíva követelményeinek összevetése a hazai jogszabályokkal és más szabályozási eszközökkel, mint pl. szabályzatok és szabványok;
- az érintett szakterület jellemzése, exportérdekeltisége, felkészültsége a direktíva által támasztott követelmények teljesítésére;
- a vizsgáló-tanúsító szervezetek felkészültsége a követelmények teljesítésére;
- tagországok jogszabály honosítási módszerének tanulmányozása

Az előzők alapján javaslat a jogharmonizációhoz szükséges intézkedésekre, azaz

- a jogharmonizáció időpontja, ütemezése,
- a kapcsolódó jogszabályok deregulációja, derogációja,
- szabványosítási feladatok
- intézményfejlesztés, átalakítás,
- műszaki fejlesztés

A jogszabály-alkotás mellett tovább kell folytatni a szakmai feldolgozást a számunkra új, valamint az EU-ban tervbe vett témák előkészítésére, amelybe beletartozik a módosítások nyomkövetése, az EU jogalkotási tervének figyelemmel kísérése is.

1991-től kezdve kb. 150-200 direktíva szakmai feldolgozása készült el (2. melléklet).

2.1.3.2. A bevezetés prioritásai, előnyök és hátrányok mérlegelése

Annak ellenére, hogy a társulásról szóló megállapodás már bizonyos kényszert jelent, a jogharmonizációs lépések megtételében továbbra is viszonylag nagy szabadsággal rendelkezünk és - figyelembe véve az EU elvárásait - lehetőségünk van a nemzeti érdekeken alapuló prioritások meghatározására.

A harmonizáció technikáját illetően a következő kérdéseket kellett mérlegelni:

- gyors vagy lassú bevezetés;
- teljes átvétel vagy folyamatos, szakaszos harmonizáció;
- szabályozandó területek kiválasztása.

A jogharmonizáció sebességét több tényező határozza meg. A gyorsaság mellett szól az exportkényszer, hiszen az export termékek versenyképességét döntően meghatározza, hogy mennyire tesznek eleget az egységes európai piac követelményeinek. A gyors bevezetés ellen szólhat a vállalatok felkészültségének hiánya és a jogalkotás időigénye, ami részben a jogszabály-alkotás technikai folyamatából fakad, részben abból, hogy a magyar jogrendbe való beillesztés, a folyamatosság és a konzisztencia elvének megvalósításához is időre van szükség.

A vállalatok felkészüléséhez tehát idő kell, ezért fontos, hogy minél előbb megismerjék az új követelményeket. További lehetőség a „kíméletes” megoldásra, hogy a harmonizált jogszabály időben eltolva lépjen hatályba.

A gyors bevezetés tehát fokozza a vállalatokra nehezedő terheket: egyesek számára igen súlyos következményekkel is járhat, ugyanakkor viszont ösztönző hatású.

A harmonizáció mértékét tekintve a cél a minél teljesebb közelítés az EU feltételeihez. Ez elsősorban a műszaki követelmények teljes mértékű átvételét jelenti. Vannak azonban a szabályozásnak olyan elemei, amelyeket azért nem lehet átvenni, mert Magyarország még nem tagja az Uniónak. Elképzelhetők továbbá szándékos taktikai eltérések, amelyek például tárgyalási pozícióban előnyök lehetnek. Egyes szakterületeken a hazai vállalatok alkalmazkodó képessége indokolhat eltéréseket.

A jogszabály-közelítés prioritásait gazdaságpolitikai szempontból a következő fő szempontok határozzák meg:

- exportképes termelés bővítése,
- piac- és fogyasztóvédelem,
- infrastruktúra fejlesztése,
- környezetvédelem.

2.1.3.3. Jogharmonizációra előkészített legfontosabb területek az ipar és kereskedelem területén

Az ötéves jogközelítési program a közeljövőben a következő EU direktívák hazai bevezetését tűzte célul:

Műszaki biztonságtechnika, gépek, ipari berendezések

76/371 Sodronykötelek, láncok és horgok tanúsítása

82/501 Bizonyos ipari tevékenységek baleseti kockázata

84/528 Emelő és mechanikus anyagmozgató gépek

84/529 Villamos működtetésű emelők

89/392 Gépek biztonsága

76/767 Nyomástartó edények általános előírásai

84/525 Varrat nélküli acél gázpalackok

84/526 Varrat nélküli alumínium és alumíniumötvözetű gázpalackok

84/527 Hegesztett ötvözetlen acél gázpalackok

87/404 Egyszerű nyomástartó edények

90/396 Gázkészülékek

Méréstechnika

71/318 Gáztérfogat mérők

71/319 Folyadéktérfogat (nem víz) mérők

71/348 Folyadékok (nem víz) mérésére szolgáló segédeszközök

73/362 Hosszmérés
75/33 Hidegvíz mérőórák
76/764 Orvosi higanyos maximum-hőmérők
76/891 Villamos energia mérésére szolgáló eszközök
90/384 Nem-automata mérlegek

Fogyasztóvédelem, fogyasztói tájékoztatás

92/75 Háztartási készülékek energia fogyasztásának címkézése IKM rendelet
71/307 Textiliák megnevezése IKM rendelet

Villamos berendezések

Sújtólég- és robbanásbiztos villamos berendezések vizsgálata és tanúsítása

76/117 Robbanásveszélyes környezetben használt villamos berendezések
79/196 Robbanásveszélyes környezetben üzemeltetett védelemmel, ellátott villamos berendezések
82/130 Robbanásveszélyes környezetben üzemeltetett - metángáznak kitett villamos berendezések

Termékbiztonsági követelmények

88/378 Játékok biztonsága
89/106 Építőipari termékek

A direktívák többsége vizsgálati, tanúsítási követelményeket ír elő. Ezért az erre vonatkozó kérdéseket szabályozni kell. Az egyes szakterületekre, termékekre vonatkozó jogszabályok bevezetése mellett tehát a következők szerinti ún. horizontális szabályokat is meg kell alkotni:

- a kijelölés (notifikálás) elveinek, eljárásának szabályozása
- a tanúsítási modulokkal foglalkozó 93/465 számú tanácsi határozat hazai bevezetése (az átmeneti időszakban szabvány formájában)
- a magyar megfelelőségi jelölés használatának szabályozása a (CE jelölésre vonatkozó 93/465 tanácsi határozat alapján Korm.rend.)

Az elkövetkező két évben (1996-97) a jogalkotás által érintett területek:

Műszer, mérés technika,
Közúti járművek,
Mezőgazdasági traktorok
Veszélyes anyagok
Mosószerek (detergensek)
Műtrágyák
Villamos berendezések

ezen belül:

73/23 Meghatározott feszültségtartományban üzemeltetett villamos berendezések
(kisfeszültségű direktíva)
Elektromágneses kompatibilitás
Forróvíz melegítők (bojlerek)
Gépek, termékek megengedett zajszintjének szabályozása
Fogyasztóvédelmi témák

2.1.4. Az EU-jogszabályok honosításának tapasztalatai

Magyarországon nincs még sok példa az EU-jogszabályok honosítására, ezért a feldolgozott direktívák közül három, modellnek tekinthető téma kiválasztására került sor.

2.1.4.1. Sújtólég- és robbanásbiztos villamos berendezések vizsgálata és tanúsítása

Ezen a területen három direktíva összevonásával került kidolgozásra a magyar jogszabálytervezet. A műszaki követelményeket harmonizált európai szabványok tartalmazzák, amelyeket a Magyar Szabványügyi Hivatal (MSZH) már honosított. A jogszabály a vizsgálat és a tanúsítás eljárását szabályozza, és hivatkozik a fent említett MSZ EN szabványokra, így a műszaki követelmények szempontjából teljes mértékben harmonizál az európai előírással.

Az Európai Unió a sújtólég- és robbanásbiztos villamos berendezésekre közben 94/9/EC jelzettel újabb jogszabályt (direktívát) dolgozott ki, az új megközelítés elve (new approach) alapján, alkalmazva a tanúsítási modulokat, összevonva a három korábbi direktívát, és kiterjesztve a szabályozás területét a termék mellett a védelmi módokra is. Ez az új direktíva a tagországok számára is csak 2003-tól kötelező.

2.1.4.2. Háztartási hűtő- fagyasztókészülékek energiahatékonyságának jelölése

A jogszabály előírja, hogy a készülékeken fel kell tüntetni az villamosenergia hatékonyságot, ezzel tájékoztatva a vásárlót és egyben ösztönözve a kisebb fogyasztású készülék választására. A rendelet tartalmazza a besorolás kritériumait és vizsgálati módszereit.

A szabályozás - az Európai Uniót követve - folytatódni fog más háztartási készülékek, így pl. a háztartási mosógépek, szárítógépek stb. tekintetében is.

2.1.4.3. Játékok biztonsága

Ez a tervezett jogszabály igen fontos feladatot tölt be, hiszen a gyermekek biztonságát védi. „New approach” típusú direktívára épül: rendelkezésre állnak az európai szabványok alapján bevezetett magyar szabványok, amelyek a követelményeket és vizsgálati módszereket írják elő.

A magyar tervezet műszaki tartalmában, követelményeiben teljes mértékben harmonizál az EU direktívával, eltérés a tanúsítás módjában és a megfelelőségi jelölés kérdésében várható. Ennek az az oka, hogy a direktíva csak A-modult, azaz gyártói megfelelőségi nyilatkozatot ír elő és feltehetően ennek következtében az EU-tagországai ezen a területen éltek leggyakrabban az ún. biztonsági záradék nyújtotta lehetőséggel. Ez a gyakorlat az EU jogalkotóit a megfelelőség tanúsítás szigorítására késztetik a gyermekjátékok területén.

2.2. SZABVÁNYOSÍTÁS

2.2.1. A nemzeti szabványosítás szervezete és a szabványok hatálya

2.2.1.1. A nemzeti szabványosítás szervezete

A magyar nemzeti szabványosítás új, az európai, piacgazdasági elveknek megfelelő jogi alapjait a nemzeti szabványosításról szóló, 1995. évi XXVIII. törvény fekteti le, amely 1995. május 28-án lépett hatályba.

Ennek értelmében az állami szabványosítás és a Magyar Szabványügyi Hivatal, mint államigazgatási szervezet megszűnik. A magyar nemzeti szabványosítást és az ezzel összefüggő feladatokat kizárólagos jogkörrel a Magyar Szabványügyi Testület (MSZT) vette át, mint Magyarország nemzeti szabványügyi szervezete. Az MSZT köztestület, nyilvántartott tagsággal és önkormányzattal rendelkező szervezet, amely a törvényben meghatározott közfeladatokat lát el, az ehhez szükséges jogokkal rendelkezik, amelyeket öngazgatás útján érvényesít. Az MSZT tehát már nem állami szervezet, a kormányzat által igényelt szabványosítási feladatokat szerződés alapján, díjazás ellenében végzi.

2.2.1.2. Az MSZT tagjai

Az MSZT tagja lehet bármely jogi személy, továbbá jogi személyiséggel rendelkező gazdálkodó szervezet, amely az alapszabályt magára nézve kötelezőnek elfogadja, és a nemzeti szabványosítás célkitűzéseit, intézkedéseit támogatni kívánja.

2.2.1.3. Az MSZT szervei

A közgyűlés: feladata a nemzeti szabványosítás általános kérdéseinek és az MSZT belső szervezeti, működési kérdéseinek megtárgyalása és az ezekben való döntés. Választott elnöke egyúttal a Szabványügyi Tanács elnöke.

A Szabványügyi Tanács: fő feladata az MSZT működésének elvi irányítása a közgyűlések közti időszakban.

A nemzeti szabványosító műszaki bizottságok: az érdemi szabványosítási munka szervezetei, önkéntes alapon szerveződő szakmai alapegységek, amelyek egy-egy szakterület nemzeti szabványosítási feladatait látják el.

A pénzügyi ellenőrző bizottság: feladata az MSZT gazdálkodásának ellenőrzése.

Az ügyintéző szervezet: az MSZT igazgatási és szervezési tevékenységét látja el, amelyben a hivatásos szabványosítási szakemberek dolgoznak.

2.2.1.4. A nemzeti szabvány hatálya

A nemzeti szabvány alkalmazása önkéntes, jogszabály azonban kötelezően alkalmazandónak nyilváníthatja.

Szabványt jogszabállyal kötelezővé tenni, ezáltal jogszabály részévé tenni azonban csak átmeneti időszakra és különlegesen indokolt esetben szabad az élet-, egészség-, vagyon-, és környezetvédelem területén, amíg a kötelezőnek szánt előírásokat tartalmazó jogszabály nem születik meg.

A nemzeti szabványok jele az MSZ, amellyel más dokumentum nem jelölhető.

2.2.2. A nemzeti szabványosítás alapelvei, céljai és feladatai

2.2.2.1. A nemzeti szabványosítás alapelvei

- az áttekinthetőség és a nyilvánosság,
- a közérdek képviselője,
- az önkéntesség egyrészt a nemzeti szabványosításban való részvétel, másrészt a nemzeti szabványok alkalmazása szempontjából,
- a tárgyszerűség,
- a függetlenség a különféle érdekcsoportok túlsúlyától,
- az egységesség és ellentmondásmentesség,
- az alkalmazkodás a tudomány, a műszaki gyakorlat és a tapasztalat általános eredményeihez, figyelembe véve a gazdasági adottságokat,
- az alkalmazkodás a nemzetközi és az európai szabványosítás rendjéhez,
- a nem nyereségérdekelt tevékenység.

2.2.2.2. A nemzeti szabványosítás célja

- az általános és ismételten alkalmazható eljárások, műszaki megoldások közrebocsátásával a termelés korszerűsítése, a szolgáltatások színvonalának javítása,
- a nemzetgazdasági igények érvényesítése a nemzetközi és az európai szabványosítási tevékenységben,
- a kereskedelem műszaki akadályainak elhárítása,
- a műszaki fejlesztés eredményeinek széles körű bevezetése,
- az élet, az egészség, a környezet, a vagyon, a fogyasztói érdekek védelme és a biztonság,
- a megfelelőségtanúsítás követelményrendszerének kialakítása,
- a hazai termékek és szolgáltatások nemzetközi elismertetése,
- a minőség védelme.

2.2.2.3. A nemzeti szabványosítás fő feladatai

- a nemzeti szabványok kidolgozása, illetve kidolgoztatása, jóváhagyása, közzététele, módosítása és visszavonása,
- a nemzetközi és európai szabványok nemzeti szabványként való közzététele,

- a nemzeti szabványosítás módszertanának kidolgozása és egyeztetése a szabványosításban érdekelttekkel,
- részvétel és képviselet a nemzetközi és az európai szabványügyi szervezetek munkájában, illetőleg más érintett szervek részvételének összehangolása,
- szaktanácsadás és szakvélemény készítése nemzeti szabványügyi kérdésekben,
- a nemzeti szabványosítással összefüggő kiadványok összeállítása és kiadása,
- a nemzeti szabványjel használati rendjének kidolgozása és kiadása,
- a nemzeti szabványosítással összefüggő nemzetközi és európai jelek használati rendjének honosítása és kiadása,
- a termékek és szolgáltatások nemzeti szabványnak való megfelelést tanúsítási rendszerének létrehozása és működtetése,
- közreműködés a jogszabálynak vagy egyéb előírásnak való megfelelés tanúsításában,
- tanúsítási rendszer létrehozása a minőségbiztosítási rendszerek tanúsítására a vonatkozó szabványok szerint,
- felkérésre közreműködés az Európai Unió irányelvein alapuló magyar jogszabályok előkészítésében.

2.2.3. A nemzeti szabványosítás kapcsolata az európai és a nemzetközi szabványosítással

2.2.3.1. Magyar részvétel az európai szabványosításban

Az európai szabványosítási munkában való részvétel és az európai szabványok magyar nemzeti szabványként való bevezetése egyrészt a magyar gazdaság alapvető érdeke, másrészt az Európai Unióban való teljes jogú tagság egyik feltétele.

A részvétel előnyei:

- az európai szabványok kidolgozása során lehetőség nyílik a magyar érdekek érvényesítésére (különösen azokon a szakterületeken, ahol a magyar műszaki fejlesztési eredmények erre megfelelő alapot adnak), így az európai szabványok magyar bevezetése könnyebbé válik,
- a naprakész információk révén tájékozódni lehet a szabványosítás irányairól, a szabványok várható tartalmáról, így mód nyílik a követelményekhez való időbeni alkalmazkodásra,
- személyes kapcsolatteremtés egy-egy szakterület neves külföldi szakértőivel.

A részvétel módja:

Magyarország nemzeti szabványügyi szervezete révén a CEN-ben és a CENELEC-ben 1992. óta társult tag (teljes jogú tagok jelenleg csak az EU és az EFTA tagországai lehetnek) ezáltal a magyar nemzeti szabványosító műszaki bizottságokon keresztül a magyar szakértők előzetes, név szerinti bejelentés után a CEN és a CENELEC bármely műszaki bizottságának (Technical Committee) és albizottságának (Sub-Committee) a munkájában részt vehetnek, szavazati joguk azonban nincs. Minden bizottságba csak egy fő nevezhető, akinek bejelentését csak a nemzeti szabványügyi szervezetnek van joga megtenni. Név szerinti bejelentés nélkül a szakértőt nem fogadhatják. A munka során a szakértőnek az egyeztetett magyar érdekeket kell képviselnie.

Az adott bizottság minden dokumentumot megküld a nemzeti szabványosító szervezetnek.

A társult tagságból adódó további jogok és köteleességek:

- megfigyelőként való részvétel a CEN, illetve a CENELEC közgyűlésén;
- minden európai szabvány, szabványtervezet és más kiadvány rendelkezésre bocsátása a teljes jogú tagokkal egyidőben;
- az európai szabványok magyar nemzeti szabványokként való bevezetése. A bevezetés csak teljes megegyezéssel, az európai módszertani szabályok szerint történhet, a hitelességért felelni kell. Az eltérő nemzeti szabványokat vissza kell vonni;
- éves tagdíjat kell fizetni;
- a CEN, illetve a CENELEC határozatait tiszteletben kell tartani.

Jelenleg 53 CEN műszaki bizottságban és 12 CENELEC műszaki bizottságban van magyar résztvevő. A részvétel legfontosabb feltételei: szakértelem, nyelvtudás és a részvételi költségek fedezése.

A hivatalos nyelvek az angol, a francia és a német.

A cél a teljes jogú magyar tagság, amelynek feltételeit a CEN és a CENELEC már megfogalmazta, és amelynek elérésére reális lehetőség van még mielőtt Magyarország az Európai Unió teljes jogú tagja lenne.

Az ETSI-ben az eltérő szabályokból adódó lehetőség kihasználásával (1.2.1. szakasz) Magyarország 1993. óta teljes jogú tag, itt tehát a magyar szakértőket minden jog megilleti.

2.2.3.2. Magyar részvétel a nemzetközi szabványosításban

Az európai szabványosítás meghatározó szerepe mellett Magyarország számára változatlanul fontos a nemzetközi szabványosításban való részvétel annál is inkább, mert a nemzetközi és az európai szabványügyi szervezetek összehangolják tevékenységüket és a cél az, hogy ahol csak lehet, a nemzetközi szabványokat változtatás nélkül átvegyék európai szabványként.

Mivel Magyarország nemzeti szabványügyi szervezete révén mindkét nemzetközi szabványügyi szervezetnek, az ISO-nak és az IEC-nek is teljes jogú tagja, lehetőség nyílik arra, hogy a magyar érdekek közvetve érvényesíthetők legyenek az európai szabványosításban.

A magyar szakértők a magyar nemzeti szabványosító műszaki bizottságokon keresztül az ISO, illetve az IEC bármely műszaki bizottságának, albizottságának vagy munkacsoportjának (Working Group) munkájában részt vehetnek.

A részvételnek korlátozás nélkül, a résztvevő ország elhatározása és bejelentése szerint a következő két módja lehet:

- teljes jogú tagság (P-tagság): szavazati joggal,
- megfigyelő tagság (O-tagság): szavazati jog nélkül, de az O-tag minden információt és dokumentumot megkap.

Jelenleg 67 ISO és 25 IEC műszaki bizottságban van teljes jogú magyar tag.

2.2.3.3. A szabványosítási tevékenység eltolódása az európai és a nemzetközi szabványosítás irányába

A nemzetközi, de különösen az európai szabványok alkalmazásának előtérbe kerülésével a tiszta nemzeti szabványok kidolgozása az európai szabványügyi szervezetek tagországaiban radikálisan háttérbe szorult, mivel azok a kereskedelmet akadályozó, a gazdaságnak károkat okozó tényezőkké váltak. Ezért a tiszta nemzeti szabványok kidolgozását csak külön indokolt esetben végzik, ha nincs európai vagy nemzetközi szabvány.

A szabványosításban az energiákat a nemzeti helyett az európai és a nemzetközi szabványosításban való részvételre célszerű összpontosítani, a nemzeti érdekeket itt kell érvényesíteni, a már elkészült szabványokat pedig változtatás nélkül kell és célszerű nemzeti szabványként bevezetni. Ez a teljes súlyponteltolódás a magyar szabványosításban is érvényesül, amit bizonyít, hogy az 1995. évi nemzeti szabványosítási programban már csak a szabványok 4%-a tiszta magyar kidolgozású, 75%-a viszont valamely európai szabvány bevezetése.

2.2.4. A nemzeti szabványosítás és a hazai jogszabályi rendszer kapcsolata

Bár a korábbi állami szabványok jogszabály jellege megszűnt, az állami jogi szabályozásnak támaszkodnia kell a nemzeti szabványokra. Ezért a szabványosításról szóló törvény felhatalmazást ad a nemzeti szabványügyi szervezet számára a jogi szabályozáshoz kapcsolódó nemzeti szabványosítási feladatkör ellátására és a hazai érdekeknek a nemzetközi és az európai szabványügyi szervezetekben való képviselésére. Ez a felhatalmazás nem csupán hazai indíttatású, hanem az európai szabályozás egyenes következménye.

A magyar nemzeti szabványként bevezetett, illetve bevezetendő európai szabványok ugyanis az EU direktívákat honosító hazai jogszabályokkal már az Európai Unió szabályozási mechanizmusa révén eleve kényszerkapcsolatban vannak. Ennek tükröződnie kell a nemzeti szabványosítással összefüggő szabályozásban is, azaz a nemzeti szabványügyi testületnek ki kell elégítenie a jogi szabályozással kapcsolatos nemzeti szabványosítási igényeket.

Meg kell valósítani azt az alapelvet, hogy amit az EU-ban műszaki tartalmú jogszabályban (direktívában) írnak elő, azt nálunk is jogszabály rögzítse, tehát kötelező érvényű, ami pedig az EU-ban szabványban jelenik meg, az nálunk is szabványban jelenjen meg, tehát önkéntes legyen.

A kettőt nem szabad összekeverni, mivel az gazdasági károkat okozhat és a kereskedelem gátjává válik. A feladat tehát a magyar jogszabályrendszer és a magyar szabványrendszer ilyen szempontból való teljes felülvizsgálata és az európai normákhoz történő igazítása.

A magyar joggyakorlatban is meg kell honosítani az új megközelítés európai elvét, vagyis azt, hogy a jogszabályok csak az indokolt és általános előírásokat tartalmazzák, a részleteket bízzák az önkéntesen alkalmazandó szabványokra és ne tegyenek kötelezővé szabványokat.

Sajnálatos, hogy ez a szemlélet a magyar joggyakorlatban még nem érvényesül. A közelmúltban megjelent jogszabályokkal az érvényes magyar nemzeti szabványoknak közel egyharmadát tették kötelezővé, komoly nehézségeket támasztva ezzel az áruk szabad áramlásának a nemzetközi, különösen az európai piacon.

2.2.5. Az európai és a magyar szabványosítási rendszer összevetése

Elmondható, hogy az európai és a magyar szabványosítás rendszere, alapelvei, eljárási és módszertani szabályai között alapvető eltérések nincsenek.

- Az önkéntes (nem állami) szabványosításnak szilárd jogi (törvényi) alapja létezik. A nemzeti szabványosításról szóló törvény tartalmában megfelel az európai elveknek és gyakorlatnak.
- A szabványosítás elvei és rendszere megegyeznek az európaival. Az önkéntesség és nyitottság alapján működő magyar nemzeti szabványosító bizottságok rendszere tükrözi az európai és a nemzetközi szabványügyi szervezetek műszaki bizottsági rendszerét, működési elveik, gyakorlatuk megegyezik az európaival.
- Az európai szabványok magyar szabványokként való bevezetése folyamatos, a bevezetés módszertani szabályai azonosak az európaival.
- A szabványosítási munkában való részvétel az európai szabályok szerint történik.

A magyar szabványosítás tehát ismét az európai, piacgazdasági elvek szerint, a gazdaság segítőjeként működik épp úgy, mint 1948-at megelőzően.

2.2.6. A magyar-EU társulási megállapodásból adódó szabványosítási kötelezettségek és lehetőségek

A Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai között társulás létesítéséről szóló, Brüsszelben, 1991. december 16-án aláírt Európai Megállapodás 73. cikke kimondja, hogy együttműködés útján csökkenteni kell a szabványosítás és a megfelelőségtanúsítás területén Magyarország és az EU között meglévő különbségeket. Az együttműködés többek között arra irányul, hogy előmozdítsa a közösségi műszaki szabályok, az európai szabványok és megfelelőségtanúsítási eljárások használatát, ezeken a területeken a kölcsönös elismerésről szóló megállapodások megkötését és Magyarország részvételét az európai szabványügyi szervezetek munkájában.

Ez az Európai Megállapodás, amelyet az 1994. évi I. törvény hirdetett ki, egyrészt kötelezettségeket jelent, másrészt lehetőségeket nyújt. A magyar szabványosítás a kötelezettségeknek eleget tett és folyamatosan eleget tesz, a lehetőségekkel pedig élt és él.

Mint az előző szakaszban láthattuk, a szabványosítás területén meglévő különbségeket sikerült csökkenteni annyira, hogy számottevő különbségek már nincsenek.

Az európai szabványok magyar szabványként való bevezetése folyamatos.

Magyarország mindhárom európai szabványügyi szervezet munkájában részt vesz, a CEN-ben és a CENELEC-ben társult, az ETSI-ben teljes jogú tagként, célja a teljes jogú tagság elérése mindhárom szervezetben, amihez jó esélyei vannak.

2.2.7. Az európai szabványok hazai bevezetésének eddigi eredményei

Az európai szabványokat a lehető legrövidebb időn belül be kell vezetni magyar nemzeti szabványként, mégpedig kivétel nélkül mindegyiket, teljes műszaki és szerkezeti megegyezőséggel, az európai szabványoknak megfelelően.

A magyar és az európai szabvány teljes megegyezőségét már maga a szabvány azonosító jelzete is jelzi, amely a bevezetett európai szabvány azonosító jelzetéből és az elért MSZ jelből áll. Például: az EN 2020 európai szabványt teljes megegyezőséggel bevezető magyar szabvány

azonosító jelzete MSZ EN 2020. (Ugyanígy a német szabvány DIN EN 2020, a brit szabvány BS EN 2020 stb.)

Az európai szabványok mielőbbi bevezetésének indokai:

- az európaiakkal azonos magyar szabványok segítik a magyar gazdálkodókat, nem képeznek kereskedelmi akadályokat és bárki számára hozzáférhetővé teszik az európai piacra jutás műszaki feltételeit képező előírásokat;
- Magyarország a CEN és a CENELEC teljes jogú tagja kíván lenni, márpedig a teljes jogú tagok számára kötelezettség minden európai szabvány meghatározott időn belüli bevezetése.

Ennek megfelelően az európai szabványok magyar nemzeti szabványként való bevezetése 1990. óta folyamatosan növekvő tendenciát mutat. Megtorpanás csak 1995-ben következett be, s ennek oka a hiányzó pénzügyi fedezet.

Az európai szabványok bevezetési ütemét a 3. sz. mellékletben közöljük.

1995. júliusáig az európai szabványt bevezető, jóváhagyott, de még nem közzétett magyar szabványok száma: 815. Az európai szabványt bevezető közzétett, tehát már nyomtatásban is megjelent magyar szabványok száma: 712. Mindez azt jelenti, hogy az eddig megjelent európai szabványoknak hozzávetőlegesen 25%-a már része a magyar szabványrendszernek...

Az európai szabványok bevezetése fontossági sorrendben történik, elsőbbséget élveznek az új megközelítés szerinti direktívákhoz kapcsolódó élet-, egészség-, vagyon-, környezetvédelmi témájú, harmonizált európai szabványok.

A legfontosabb területek a következők:

- a gépek biztonsága,
- az építési termékek,
- a személyi védőeszközök,
- az orvosi műszerek,
- a gázkészülékek,
- az egyszerű nyomástartó edények,
- az aktív orvosi implantátumok,
- a játékok biztonsága.

Az európai és a nemzetközi szabványosítás szoros kapcsolata miatt a nemzetközi szabványok magyar szabványként való bevezetésének ütemét is érdemes figyelemmel kísérni (lásd 4. sz. melléklet).

2.3. AKKREDITÁLÁS

2.3.1. A nemzeti akkreditálási rendszer és feladatai, szervezeti felépítése

2.3.1.1. A nemzeti akkreditálási rendszer

Az akkreditálás jogi alapját a 78/1988. (XI. 16.) MT számú rendelet teremtette meg. Ezzel az Egységes Magyar Minőségtanúsítási Rendszer (MSZ Rendszer) keretében vizsgálólaboratóriumok akkreditálására nyílt lehetőség, amit a Magyar Szabványügyi Hivatal végzett.

A mérésügyről szóló 1991. évi XLV. törvény rendelkezése alapján az Országos Mérésügyi Hivatal megkezdte a kalibrálólaboratóriumok akkreditálását, míg a nemzeti akkreditálási rendszert a 78/1988. (XI. 16.) MT számú rendeletet felváltó 42/1994. (III. 25.) Korm. rendelet után végleges formájában, a nemzeti akkreditálásról szóló 1995. évi XIX. törvény határozta meg. Ezzel szűnt meg az amúgy is csak a vizsgálólaboratóriumok akkreditálását végző MSZ Rendszer és az akkreditálási lehetőségek köre teljessé vált. E törvénnyel vált valóssá az a célkitűzés, hogy a nemzeti akkreditáló szervezetre vonatkozó európai követelmények teljesüljenek.

2.3.1.2. A nemzeti akkreditálási rendszer feladatai

A nemzeti akkreditálási rendszer fő feladata röviden összefoglalva az, hogy egy független, pártatlan szervezet a megfelelőség-tanúsításban résztvevők felkészültségét megállapítsa és folyamatosan felülvizsgálja. A következő szervezetek kérhetik akkreditálásukat a nemzeti akkreditálási rendszerben:

- vizsgálólaboratóriumok,
- kalibrálólaboratóriumok,
- terméket tanúsító szervezetek,
- minőségbiztosítási rendszereket tanúsító szervezetek,
- személyeket tanúsító szervezetek és
- ellenőrző szervezetek.

A nemzeti akkreditálási rendszer feladatai közé lehet sorolni még a következőket:

- a nemzeti akkreditálási rendszer szervezeti felépítésének kialakítása,
- az akkreditálási követelmények megállapítása és nyilvánossághozatala,
- az akkreditálási eljárások kidolgozása és működtetése,
- az akkreditálási eljárásokkal kapcsolatos nyilvántartások és dokumentációk pontos, naprakész vezetése szükség esetén nyilvánossághozataluk,
- az akkreditáló szervezetre vonatkozó európai követelmények betartása,
- kapcsolattartás más, nemzeti akkreditáló rendszerekkel és
- a nemzeti akkreditálási rendszer, valamint az akkreditált szervezetek európai- és nemzetközi elismertetése.

2.3.1.3. A nemzeti akkreditálási rendszer szervezeti felépítése

Az akkreditálás ügyviteli szervezetei a Magyar Szabványügyi Hivatal utódszervezeteként a Nemzeti Akkreditáló Testület, illetve eredeti, törvény adta jogán az Országos Mérésügyi Hivatal.

Az akkreditálásról szóló törvény szerinti szervezeti felépítés megfelel az európai gyakorlatnak. A törvény szerinti nemzeti akkreditáló szerv, a Nemzeti Akkreditáló Testület (a továbbiakban: NAT), önálló jogi személyiséggel és olyan szervezettel rendelkezik, amely az európai gyakorlatnak megfelelő követelményeket kielégíti. Erre a köztestületi forma mutatkozik a legmegfelelőbbnek, amely ötvözi az önkormányzati jellegű működést a közfeladatok ellátásához szükséges jogosítványokkal. A hazai szabályozási szint megválasztását a létrehozandó szervezeti forma - a köztestület - határozza meg, ugyanis ezt a Ptk. 65. §-a szerint csak törvény rendelheti el.

A NAT szervei a törvény szerint:

- a közgyűlés,
- az Akkreditálási Tanács,
- a pénzügyi ellenőrző bizottság,
- a fellebbviteli bizottság,
- a szakmai akkreditáló bizottságok és
- az ügyintéző szervezet.

2.3.2. A hazai akkreditálási rendszer kapcsolata a nemzetközi és az európai rendszerekkel

A nemzetközi és az európai akkreditálási rendszerekkel való kapcsolat kiépítésében a következőket célszerű figyelembe venni:

- a Nemzetközi Laboratórium-akkreditálási Konferencia (ILAC) ajánlásait,
- a Nemzetközi Szabványügyi Szervezetet (ISO), illetve az e területhez kapcsolódó szabványkiadványait,
- az európai laboratóriumi együttműködéseket (EAL: WECC, WELAC, lásd 1.3.3.) konferenciáit és ajánlásait,
- a Nemzetközi Akkreditálási Fórumot (IAF) és ajánlásait,
- a Tanúsítókat Akkreditálók Európai Együttműködését (EAC) és ajánlásait,
- az Európai Minőségügyi Társaságot (EOQ) és ajánlásait,
- az Európai Vizsgálati és Tanúsítási Szervezetet (EOTC) és kiadványait,
- az európai szabványokat (EN 45000-es szabványsorozat) és
- az Európában működő más nemzeti akkreditáló rendszereket.

A hazai akkreditálási rendszer kialakításakor és annak továbbfejlesztésekor mindezeknek meghatározó szerepet kell kapniuk.

2.3.3. A hazai akkreditálási rendszer kapcsolata a jogilag szabályozott területekkel és a szabványosítással

A hazai akkreditálási rendszer, mint általában más akkreditálási rendszerek is, elsősorban a piac által szabályozott területeken működik, igénybevétele önkéntességen alapul. A megfelelőség-tanúsításban érdekelt felkészültségének azonban egy független fél által való elismerése növeli a bizalmat az ilyen szervezetek munkája iránt, s ezért az Európai Unióban is a jogilag szabályozott területeken hangsúlyozottan ajánlják, hogy a megfelelőség-tanúsításban résztvevő vizsgáló-, tanúsító- és ellenőrző szervezetek akkreditáltak legyenek vagy azzal egyenértékű módon igazolják felkészültségüket.

Hazai akkreditálási rendszerünk az önkéntesség mellett lehetőséget ad arra, hogy a jogilag szabályozott területeken az ágazati miniszterek szükség szerint előírassák az akkreditálás kötelező jellegét. A teljesség igénye nélkül a következőkben utalunk néhány olyan jogilag szabályozott területre, ahol a megfelelőség-igazolási rendszerekben csak akkreditált vizsgálólaboratóriumok vehetnek részt.

- A munkaügyi miniszter 5/1993. (XII. 26.) MüM rendelete szerint, e rendelet 1. számú mellékletében felsorolt munkaeszközök munkavédelmi megfelelőségi vizsgálatait csak akkreditált vizsgálólaboratóriumok végezhetik.
- A 18/1992. (VII. 14.) KHVM rendelet alapján a Környezetvédelmi Főfelügyelőség és az Országos Vízügyi Főigazgatóság a szennyvizek és a szennyvíziszapok minőségének vizsgálatára csak akkreditált vizsgálólaboratóriumokat jogosít fel.
- A földművelésügyi miniszter 13/1994. (IV. 22.) FM rendelete alapján az állami felvásárlású, élelmezési célú búza minőségi vizsgálatait csak akkreditált vizsgálólaboratóriumok végezhetik.
- A földművelésügyi miniszter 14/1994. (IV. 22.) FM rendelete alapján az állami felvásárlású, takarmánykukorica minőségi vizsgálatait csak akkreditált vizsgálólaboratóriumok végezhetik.

A hazai akkreditálási rendszer először a Nemzetközi Szabványügyi Szervezet irányelveire épülő nemzeti szabványokat vette figyelembe, majd a Nemzetközi Szabványügyi Szervezet irányelveire épülő európai szabványokat bevezető nemzeti szabványokat részesítette előnyben. Ezért jelenleg a nemzeti akkreditálási rendszer a következő szabványok közvetlen alkalmazásán alapul:

- MSZ EN 45001 Vizsgálólaboratóriumok működésének általános feltételei
- MSZ EN 45002 Vizsgálólaboratóriumok minősítésének általános feltételei
- MSZ EN 45003 Laboratórium akkreditáló szervekre vonatkozó általános feltételek
- MSZ EN 45011 Terméktanúsítást irányító tanúsítási szervekre vonatkozó általános feltételek
- MSZ EN 45012 Minőségügyi rendszerek tanúsítását irányító tanúsítási szervekre vonatkozó általános feltételek
- MSZ EN 45013 A személyzet tanúsítását irányító tanúsítási szervekre vonatkozó általános feltételek

Az ellenőrző szervezetek akkreditálási követelményeire még nincs elfogadott európai szabvány, csak szabványtervezet létezik, amely még nagymértékű változáson mehet keresztül és ezért hazai bevezetésére sem került még sor.

2.3.4. A hazai és az európai akkreditálási rendszer összevetése

Mivel a hazai akkreditálási rendszert szabályozó 1995. évi XIX. törvény előírja, hogy a nemzeti akkreditálás az európai előírásokon (európai szabványokon) alapuljon, a törvény szerint működő nemzeti akkreditálási rendszernek teljesen meg kell felelnie az európai szabványok szerint működő európai nemzeti akkreditálási rendszereknek.

A hazai és európai akkreditálási rendszer összevetéséből adódó feladatok:

- a nemzeti akkreditálási rendszer szervezetének korszerűsítése,
- a szakmai akkreditáló bizottságok megszervezése és működtetése,
- az általános követelmények egységes értelmezése és betartása,
- az általános követelményeken túlmenő szakmai követelmények kidolgozása, nyilvánossághozatala és betartása,
- az akkreditálásban résztvevő minősítők képzése, nyilvántartása és
- az MSZ EN 45003 szabványban található egyéb követelmények betartása.

2.3.5. A magyar-EU társulási megállapodásból adódó, az akkreditálással kapcsolatos kötelezettségek és lehetőségek

Az 1994. évi I. törvény nem más, mint a Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai között társulás létesítéséről szóló, Brüsszelben, 1991. december 16-án aláírt Európai Megállapodás kihirdetése. E megállapodás 73. cikke foglalkozik a szabványosítással és a megfeleléstánúsítással.

Az 1994. évi I. törvény 73. cikkének első pontja meghatározza, hogy az együttműködés célja a szabványosítás és a megfeleléstánúsítás területén lévő különbségek csökkentése. Mivel az Európai Közösségek Tanácsa a 93/465/EEC számú megfeleléstánúsítással kapcsolatos határozatában utal az EN 45000 sorozat szabványaira - mint a megfelelőségvizsgáló intézmények hozzáértését bizonyító, a direktívában előírt követelményekkel harmonizáló szabványokra - ebből egyértelműen következett számunkra az EN 45000 sorozat szabványaira épülő akkreditálási rendszer létrehozásának kötelezettsége.

A 73. cikk 2. és 3. pontjában az akkreditálással kapcsolatos lehetőségeket is megfogalmazzák, így lehetőség van:

- ahol célszerű, kölcsönös elismerési megállapodások megkötésére,
- szakosított európai szervezetek (pl. Európai Vizsgálati és Tanúsítási Szervezet) munkájában Magyarország részvételének elősegítésére,
- európai mérési és vizsgálati programok magyarországi támogatására, illetve ahol célszerű, a Közösség egyéb műszaki segítségének igénybevétele.

2.3.6. Az akkreditálás eddigi hazai eredményei

Az akkreditálás eredményeit jól illusztrálja, hogy jelenleg több mint 110 db érvényes nemzeti akkreditálási okirattal rendelkező vizsgálólaboratórium és több mint két tucat érvényes nemzeti akkreditálási okirattal rendelkező kalibrálólaboratórium van Magyarországon.

Tanúsító és ellenőrző szervezetek akkreditálására még nem került sor. Néhány tanúsítási szerv akkreditálási eljárása folyamatban van.

2.4. TANÚSÍTÁS

2.4.1. A megfelelőségigazolás hazai intézményrendszere és feladatai

A jogilag nem szabályozott területen, vagyis a piac szabályozására bízott területen is van egy régen hatályba léptetett és ezért sok tekintetben már korszerűsítésre szoruló jogszabály a 47/1968. (XII. 18.) Korm. rendelet, amely szerint a termék szolgáltatója (gyártója/forgalmazója) köteles a vevőt tájékoztatni a termék lényeges, a vevő számára fontos tulajdonságairól.

Ennek az alapvető kötelezettségnek minden termékforgalomban eleget kell tenni, betartását a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség szervezetei ellenőrzik, mulasztás esetén különféle szankcionáló tevékenységet végezhetnek. Ha a termékre a 47/1968. (XII. 18.) Korm. rendeleten kívül egyéb jogszabály nem vonatkozik, akkor beszélünk a jogilag kevésbé szabályozott vagy a piac által szabályozott területről. A piac által szabályozott területen a termékre vonatkozó megfelelés (minőség-) igazolásának a vevő által megkívánt formában kell eleget tenni. A piaci versennyel együtt jár, hogy ezekre a megfelelőség-igazolásokra (laboratóriumi vizsgálatokra,

megfelelőség-tanúsításokra, minőségtanúsításokra) egyre inkább, az adott területen egy független fél által igazoltan felkészült (akkreditált) vizsgálólaboratóriumot, tanúsító intézményt kérnek fel. Az akkreditált intézmény által kiállított vizsgálati jegyzőkönyv, tanúsítvány a termék piaci értékét nagymértékben növelheti. Magyarországon ezen a területen több mint 100 akkreditált vizsgálólaboratórium tevékenykedik. Az akkreditált vizsgálólaboratóriumok jegyzékét eddig a Magyar Szabványügyi Hivatal, a jövőben a Magyar Szabványügyi Testület évente külön kiadványban megjelenteti.

Az önkéntes terméktanúsítás területén meg kell említeni az alábbi, főbb rendszereket:

- a nemzeti szabványoknak való megfelelés tanúsítása (MSZ-jel, működtető a Magyar Szabványügyi Testület);
- a villamos berendezések tanúsítása (G-jel, működtető a Magyar Elektrotechnikai Ellenőrző Intézet);
- az élelmiszeripari termékekre a Rendszeresen Ellenőrzött Kiváló Magyar Termék védjegy (működtető az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium és az ITDH);
- a Környezetbarát Termék védjegy (működtető a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium).

Újabban az egész világon és Magyarországon is elterjedőben van egy, nem közvetlenül a termékkel/szolgáltatással, hanem annak előállítás folyamatával kapcsolatos megfelelés-igazolás, a minőségbiztosítási rendszerre vonatkozó tanúsítás.

Ennek lényege, hogy a szolgáltató vagy a gyártó folyamatosan olyan minőségbiztosítási rendszert működtet, amely biztosítja, hogy az egyszer a vevő meglegedését elnyert terméket/szolgáltatást mindig ugyanolyan vagy jobb minőségben lehet előállítani/szolgáltatni. A minőségbiztosítási rendszerek alapvető követelményeit az európai szabványként is elfogadott nemzetközi szabványok, az EN ISO 9000-es szabványok tartalmazzák. (Magyar szabványként jelenleg MSZ EN 29000 jelzettel szerezhetők be, korszerűsített változatát pedig MSZ EN ISO 9000-es szabványként teszik közzé). A minőségbiztosítási rendszerek tanúsítását és folyamatos fenntartásának ellenőrzését több tanúsító szervezet is vállalja.

Az 1995. évi XXVIII. törvény a Magyar Szabványügyi Testület feladatai között szerepelteti a minőségbiztosítási rendszerek tanúsítását. Ezt a tanúsítást az MSZ EN 45012 szabvány szerinti tanúsítási rendszer létrehozásával és működtetésével kell végezni.

A Magyar Szabványügyi Testületnek, az MSZH utódszervezeteként, a minőségbiztosítási rendszerek közös tanúsítására kétoldalú megállapodásai vannak külföldi nemzeti tanúsító szervezetekkel (a francia AFAQ-val, az osztrák ÖQS-sel, a német DQS-sel, az olasz CISQ-val és a holland KEMA-val), amelyek egyben a Minőségbiztosítási Rendszereket Tanúsító Szervezetek Európai Hálózatának (EQNet) tagjai. Ennek előnye, hogy a közös tanúsítást igénylők - egy eljárás keretében - a tanúsító szervezetek tanúsítványai mellett elnyerhetik az EQNet tanúsítványt is. A minőségbiztosítási rendszerek tanúsítását végzi még hazánkban a Magyar Elektrotechnikai Ellenőrző Intézet és több külföldi, esetenként komoly nemzetközi hálózattal is rendelkező tanúsító szervezet.

Ha az MSZ EN 45012 szabvány követelményeit teljesítő tanúsító szervezet megszerzi e szabvány szerinti akkreditálását a nemzeti vagy más külföldi akkreditálási rendszerben, akkor az általa kiadott tanúsítványok értéke, szélesebb körben való elismerése nagymértékben növekedhet.

Egy termékkel vagy szolgáltatással kapcsolatos minőségbiztosítási rendszer tanúsítása önmagában még nem jelenti a termék vagy a szolgáltatás kiváló minőségét (megfelelőségét), illetve ennek igazolását, hiszen a minőségbiztosítási rendszer megléte akár rossz minőségű termék vagy szolgáltatás állandóan ugyanolyan szintű előállítását vagy szolgáltatását is takarhatja.

A jogilag szabályozott területen az egyéb jogszabályok által meghatározott termékcsoporthoz megfelelését vizsgálják a biztonságra, a testi épségre, az egészségre, a környezetre és a vagyoni védelemre vonatkozó előírások szerint. Majd a vizsgálat alapján az erre ugyancsak jogszabályban kijelölt (felhatalmazott) szervek igazolják (tanúsítják) a termékek előírásoknak való megfelelését, engedélyezhetik azok forgalomba hozatalát vagy megtilthatják azok árusítását, használatba vételét.

Az élet-, egészség-, a testi épség-, a környezet-, a vagyoni és a fogyasztóvédelem területén tehát miképp más országokban is, jogszabályokon alapuló kötelező vizsgálati, ellenőrző és tanúsítási rendszerek működnek.

2.4.2. A hazai tanúsítási rendszer kapcsolata a jogilag szabályozott területekkel, a szabványosítással és az akkreditálással

Az előzőekből következik, hogy egységes hazai tanúsítási rendszer nem alakult ki. Termékenként kell megvizsgálni, hogy egy vagy több jogszabály ír-e elő tanúsítási (engedélyezési) kötelezettséget a termékre vonatkozólag és annak megfelelően kell eljárni.

A jogilag szabályozott területen az ágazatok az egészségre és testi épségre veszélyes, a környezetet szennyező, illetve a fogyasztók érdekvédelme szempontjából fontos termékek körében hatósági engedélyezési rendszereket működtetnek. Ezek általában egy kijelölt vizsgáló intézetre épülnek. Ebben a rendszerben a szabványoknak megfelelő termékek forgalmazását egy általános rend szerint, míg a szabványoktól eltérőket egyedi eljárással engedélyezik.

Sok területen az ágazati miniszterek éltek azzal a lehetőséggel, hogy bizonyos, a jogilag szabályozott területhez kapcsolódó szabványok alkalmazását kötelező érvényűvé tegyék.

A Magyar Szabványügyi Testület feladatai közé tartozik, hogy az érintett szervek kezdeményezésére vagy azok bevonásával gondoskodjék a közérdekű, különösen az élet, az egészség, a testi épség, a vagyoni biztonság, az emberi környezet védelmét és a fogyasztói érdekek védelmét szolgáló jogszabályokhoz kapcsolódó nemzeti szabványok kidolgozásáról, illetve kiadásáról.

A hatósági engedélyezési és/vagy tanúsítási rendszerekben egyre több akkreditált intézmény (az akkreditálási rendszer fejlődésének megfelelően most még csak vizsgáló- és/vagy kalibráló-laboratórium) vesz részt.

Néhány esetben a jogilag szabályozott területeken működtetett tanúsítási rendszerekben az ágazati miniszter előírására már csak akkreditált vizsgálólaboratóriumok vehetnek részt.

2.4.3. A hazai és az európai tanúsítási rendszer összevetése

Mivel Magyarország az Európai Unió teljes jogú tagja kíván lenni, ezért célszerű, hogy a jogilag szabályozott területen törekedjünk arra, hogy a hazai tanúsítási rendszer az európai tanúsítási rendszerrel minél előbb teljesen összeegyeztethető legyen. Meg kell tehát valósítani a hazai szabályozásban az Európai Unió által kidolgozott „Új megközelítés” és „Globális

megközelítés” elvei szerinti gyakorlatot. Ezek szerint a magyar jogszabályokban is csak a lényeges követelményeket és az azoknak való megfelelésigazolás módozatait kell megadni.

Be kell vezetni és a jogharmonizációban nagymértékben kell alkalmazni az Európai Község Tanácsának 93/465 EKG számú 1993. július 22-i határozatában foglaltakat, amely a megfelelés-vizsgálati eljárások szakaszaiban alkalmazható modulokról és a CE megfelelési jelölésről szól.

2.4.4. A magyar-EU társulási megállapodásból adódó, a megfelelés-igazolással kapcsolatos kötelezettségek és lehetőségek

Az 1994. évi I. törvény 73. cikkében leírtak szerint kötelességünk a megfelelés-tanúsítás területén a hazai és az európai tanúsítási rendszer közötti különbségek csökkentése. Ennek elérésére többek között a következő lehetőségek mutatkoznak:

- a jogharmonizáció megvalósítása,
- az európai szabványok honosítása,
- a nemzeti akkreditálási rendszer kiépítése és működtetése,
- részvétel az EU megfelelő szakintézményeinek és azok társulásainak munkájában és
- (ahol célszerű), az EU által felajánlott támogatások igénybevétele.

3. A MINŐSÉG ÉS PIAC KÖLCSÖNHATÁSA

3.1 MINŐSÉG ÉS PIAC

3.1.1. A minőség piaci követelmény

Az európai integráció fejlődése egyben az áruk és szolgáltatások minőségével szemben támasztott fogyasztói elvárások és hatósági követelmények bővülésével és növekedésével párosult. A piacok telítettsége és kínálat orientált meghatározottsága kiszorítja a nem megfelelő minőségű termékeket a kínálatból.

A fogyasztási cikkek esetében a kereskedelmi hálózatok és értékesítési csatornák a megcélzott vásárlói kör igénye és vásárlóereje szerint szakosodnak, amely egyben meghatározza a beszerzendő áru minőségét és a hozzá kapcsolódó szolgáltatások tartalmát. Eltér egymástól például az osztrák Meisl cég valamint a Hofer vásárlói köre és az ott forgalmazott áruk minősége, megjelenése és a kiszolgálás színvonala. Hasonló különbségek figyelhetők meg a márkás műszaki cikkeket forgalmazó szakcégek és a nagy forgalomra berendezkedett városszéli vásárlói központok között. Az importárúk esetében az alacsony és kifogásolható minőségű áruk értékesítésével kapcsolatban felmerülő kockázatokat az értékesítő hálózat illetve az importőr vállalja magára és felel a fogyasztóvédelmi, környezetvédelmi, termékfelelősségi és egyéb törvények be nem tartása miatt felmerült károkért. A kártérítés nagyságrendje sokszorosa lehet az áru értékének, adott esetben a cég tönkremenetelét okozhatja. Ezen veszélyek arra készítetik az importőrt, hogy alaposan győződjön meg a termék minőségéről, sőt a termelő és szállító cég megbízhatóságáról.

Az anyagok, félkésztermékek, alkatrészek és termelőeszközök importálásánál is alapvető szempont a minőség. A beépítésre és a termelés során felhasználásra kerülő termékek megfeleltetése előfeltétele a végtermék jó minőségének és a termelési folyamat gazdaságos működtetésének. Egy kis értékű alkatrész hibája tönkretelheti a nagyértékű végtermék rendeltetésszerű felhasználását és ezzel óriási kárt okozhat. Ezért egyre elterjedtebb a beszállítók minősítése az importőr illetve független harmadik cég által. Ismeretlen cégeknél különösen fontos a megbízhatóság tanúsítása, hogy működik-e náluk auditált minőségbiztosítási rendszer, például az ISO 9000-es nemzetközi szabványsorozat alapján.

3.1.2. A piacrajutás előfeltétele az áru megfeleltetése

A magyar szállítók körében még mindig fellelhető az a szemlélet, hogy mindent el lehet adni, csak az a kérdés, hogy milyen áron. Ez a fajta kereskedői hozzáállás lehet, hogy igaz egyes országokban, de nem állja meg a helyét az Európai Unió belső piacán.

A hatóságilag szabályozott területeken az áru forgalombahozatalának előfeltétele, hogy megfeleljen a vonatkozó törvényekben megfogalmazott követelményeknek és az áru forgalmazója ezt a törvények alapján feljogosított intézetek tanúsításával igazolja. Amennyiben az áru megfelel a vonatkozó közösségi előírásoknak illetve amennyiben ilyen nincs, az adott tagország nemzeti előírásainak az áru minden további nélkül forgalomba hozható az EU piacán és szabadon mozoghat a tagországok között.

A hatóságilag nem szabályozott területeken az árunak alapvetően a külkereskedelmi szerződésben előírt paramétereknek kell megfelelniük. Az eltérést a vevő a legritkább esetben honorálja, még abban az esetben sem, ha ez magasabb minőséget jelent. A piacon kialakult fogyasztói és kereskedelmi szokásoktól nagyon nehéz eltérni. A piaci igények a különféle érdekképviselői, társadalmi és szakmai szervezetek révén gyakran jelentkeznek kötelező előírások formájában, amelynek megsértése a termék értékesítésének megghiúsulásához vagy lényeges árvesztéshez vezet. A kiskereskedelmi hálózatban például csak osztályozott és ellenőrzött tojást lehet eladni, ettől eltérő minőségű tojás csak gyári felhasználásra (pl.: tésztagyárak számára) értékesíthető. Hasonló a helyzet az osztályozott almával, paradicsommal, tökehússal, s ezeket a követelményeket már az áru előállítása, feldolgozása és csomagolása során figyelembe kell venni.

3.1.3. A minőség kereskedelmi vonatkozásai

Marketing

Az áru értékesítése szempontjából a minőség meghatározó jelentőségű; a termék hatósági követelményeknek való megfelelése szükséges, de nem elegendő előfeltétele az exportnak. A termék értékesíthetősége számos egyéb minőségi tulajdonságot kíván meg. Hiába elégíti ki valamely termék a biztonsági követelményeket, ha külső megjelenése, csomagolása, élvezeti értéke nem felel meg a fogyasztó által támasztott és gyakran manipulált igénynek.

Az első feladat tehát, hogy alaposan fel kell mérni mind a hatósági mind az egyéb piaci követelményeket a minőség vonatkozásában. Fontos, hogy a piac felmérésénél ne egy statikus állapotból induljunk ki, hanem vegyük figyelembe a várható fejlesztési irányokat, a fogyasztói és divatigények változását is. Mivel ez összetett és komoly felkészülést igénylő feladat, célszerű a munkába marketing szakcéget is bevonni.

Az exportárak minőségi jellemzőinek kialakításánál meghatározandó az a piaci szegmens és felhasználói kör, amelyet az értékesítéssel meg kívánunk célozni. Az EU piacán differenciált fogyasztói rétegekkel és az ehhez alkalmazkodó értékesítési hálózattal találkozunk. Kevés az univerzálisan felhasználható termék. Hiába kiváló az áru minősége, ha ezt nem tudjuk nagy ráfordítást igénylő marketinggel ismertté és vonzóvá tenni. Mindez komoly ráfordítást igényel és egyben felveti a gazdaságosság kérdését is. Egy bizonyos volumen alatt a termék egész egyszerűen nem bírja el a marketing költségeket és csak a komoly pénzügyi háttérrel rendelkező multinacionális vállalatok képesek a szükséges forrásokat biztosítani.

Meghatározandó a termék várható helye a piacon és ezzel kell a minőséget összhangba hozni. A reklám és propaganda tevékenységet tudatosan úgy kell kialakítani, hogy kiemelje a termék minőségének a fogyasztók számára előnyös paraméterei közül azokat, amelyekben különbözik a versenytársak áruitól.

Szerződéskötés

A külkereskedelmi szerződés lényeges része a szállítandó áru minőségének, mennyiségének, csomagolásának valamint minden olyan feltételnek (pl.: fuvarszköz tisztasága, raktározás, átrakás módja) pontos meghatározása, amely befolyásolhatja az áru állagát és felhasználási lehetőségét.

Sajnos nagyon gyakori hiba, hogy a szerződésben hiányzik vagy pontatlan az áru minőségére vonatkozó egyértelmű meghatározás, amely vita esetén megnehezíti vagy meghiúsítja a reklamáció rendezését. A szerződő felek közül a birtokon kívül maradt partner egyoldalú és kiszolgáltatott helyzetbe kerül.

A minőség meghatározásának módszerei

- *Minta szerinti szállítás:* a szerződő felek kölcsönösen elfogadott és meghatározott minta alapján határozzák meg az áru minőségét. A szállítás során az áru megfelelőségét a mintához mérik. Szükséges meghatározni a mintától való eltérés mértékét, a minta állagjellegét, a minta megőrzésének idejét és helyét, valamint hitelesítésének módját.

- *Részletes specifikáció:* az áru jellegétől függően a partnerek a szerződésben - általában annak mellékleteként - részletesen meghatározzák a minőségi paramétereket, rögzítve az eltérés lehetőségét vagy limitálják a megengedett tűréshatárokat.

- *Szabvány szerinti minőség:* az áru pontos minőségének meghatározása meglehetősen összetett és terjedelmes feladat ezért célszerű egy adott szabványra hivatkozva egyértelművé tenni a szállítandó áru minőségét. A szabvány általában önkéntes jellegű, kötelezővé azáltal válik, ha a felek ezt szerződésben előírják, illetve ha valamely törvény erejénél fogva teszik alkalmazását és betartását kötelezővé. A szabvány szerinti minőség előírásánál a partnerek választásától függ, hogy mely ország szabványát veszik alapul. Ez egyaránt lehet a szállító vagy vevő országának, illetve egy harmadik országnak a szabványa, nemzetközi vagy integrációs szabvány. Az Európai Unióba történő szállításnál, ahol már van közösségi szabvány, ott célszerű azt, illetve a vevő országa által a nemzeti szabványrendszerébe honosított változatát alapul venni (pl. a Németországba történő szállításnál a DIN EN szabványt). A honosított szabvány szerinti minőség meghatározása előnyös a gyártó és szállító számára, mert termelésének racionalizálásánál csökkentheti a nemzeti előírások különbözőségeiből származó hátrányokat, ugyanakkor értékesítésénél bővíti a piaci lehetőségeket.

- *Tőzsdei minőség:* a tőzsdén keresztül forgalmazott áruk (pl.: gabona, színesfém, kőolaj) kereskedelménél a tőzsdei forgalomban meghatározott minőséget szokták alkalmazni, amely egyértelművé teszi az áru minőségi paramétereit.

- *Nemzetközi áruszövetségek előírásai:* a nemzetközi kereskedelemben jelentős forgalmat elérő áruk esetében az érdekelt felek által létrehozott áruszövetségek adnak ki ajánlásokat az áru minőségének meghatározására és teszik közzé azon laboratóriumok és tanúsító szervek jegyzékét, amelyek vizsgálati eredményeit és minősítő megállapításait elismerik.

- *Egyéb előírások:* amelyek lehetnek a gyártó vagy szállító, illetve harmadik fél belső előírásai, a gyártásnál vagy a beszállítók kiválasztásánál alkalmazott követelményrendszer.

A szerződéskötés lényeges része annak megállapítása, hogy ki jogosult az áru megfelelőségének megállapítására és bizonylatolására. Mivel az eladó és vevő közti bizalmi viszony - ha egyáltalán van ilyen - az első reklamációnál megrendül, ezért ajánlatos egy független és semleges minőségellenőrző szerv szolgáltatásait igénybe venni, amelyet mindkét fél elfogad. Ebben az esetben a mintavétel, a minta megőrzése, analízise és a szállítandó tétel azonosítása a minőségellenőrző cég feladata. Ezen túlmenően a szerződő felek megbízása alapján a minőségellenőrző cég tevékenysége egyéb fontosnak ítélt részletekre is kiterjedhet (gyártásközi ellenőrzés, szállítással összefüggő ellenőrzés).

A szerződéskötés során rögzíteni kell a jogorvoslat helyét és módját. A hosszadalmas pereskedés elkerülése végett célszerű választott bíróság kikötése.

Ár

Az ár és a termék minősége között egyenes összefüggés van, amely a tözsdei és tömegárak esetében nyilvánvaló és azonnal jelentkezik. Egyéb áruknál is megvan ez az összefüggés, de a termékek jellegétől és a piaci viszonyoktól függően érvényesül.

Az EU piacán is jelentkezik a fenti korreláció. Mivel jól szervezett és szabályozott piacról van szó, a minőség kérdése, az áru megfelelősége általában prioritást élvez az árhoz képest. A megfelelő minőségű áru szállítása az előfeltétele a kereskedelmi kapcsolatok létrejöttének. Rossz minőségű áru esetében a vevő nemcsak kereskedelmi hátrányokat szenved, hanem a kifinomult piaci, fogyasztóvédelmi szabályozások miatt jelentős károkat kénytelen elviselni, beleértve az ellehetetlenülés esetét is.

A piac csak akkor honorálja a jó minőséget magas árral, ha a termék komplex megjelenésében és értékesítésében integráltan jelentkezik a magas minőség. Tipikus hiba, amikor a jó minőségű árut szegényes csomagolásban hozzák forgalomba, nem a megfelelő üzlethálózatban értékesítik, vagy a marketing és a vevőszolgálati tevékenység hagy kívánnivalót maga után.

Kivételes helyzetektől és időszakoktól eltekintve nem lehet egymástól az áru minőségét és árszínvonalát tartósan eltéríteni. A jó minőségű áru komplex értékesítésénél a minőségfejlesztésre fordított eszközök az árban megtérülnek, sőt extra profitot is biztosítanak. Ellenkező esetben viszont valószínűsíthető a piacvesztés és az eredményesség csökkenése.

Finanszírozási feltételek

Az áru ellenértékének kifizetésénél lényeges feltétel a szerződésnek megfelelő áru leszállítása. Ellenkező esetben a vevő egyoldalúan kiszolgáltatott helyzetbe kerül, mert olyan áru jut a birtokába, amit nem tud használni vagy csak jelentős veszteséggel képes értékesíteni. A szállítóval való pereskedés hosszadalmas, költséges és bizonytalan kimenetű.

A fenti bizonytalanságok elkerülése érdekében célszerű azon okmányok között, amelynek ellenében a bank illetve a vevő vagy megbízottja fizetési kötelezettséget vállal, egy független minőségellenőrző szerv tanúsítványát előírni, amely egyértelműen bizonyítja az áru valós állapotát, a szerződésnek való megfelelőségét illetve eltérését.

A minőségi tanúsítvány szolgálja az exportőr érdekét is, mert a vevő reklamációja esetén bizonyítani tudja a kiszállított áru feladáskori állapotát.

3.1.4. A megfelelő minőségű áru szállítása

A hangsúly a megfelelőségen van. A vevő célja igen sokféle lehet a megrendelt áruval kapcsolatban, a szállító számára gyakran nem ismert az áru végső rendeltetése és felhasználása. A vevő abban érdekelt, hogy a megállapodott vételárért a szerződésben meghatározott minőségű árut kapja meg. Érdekelt abban, hogy az áru megfelelőségének biztosítása folyamatos és megbízható legyen. Ez nem jelent feltétlenül magas minőséget, mert az adott termék jellege, vásárlói rétege ezt nem igényli, illetve az ár és minőség viszonyában a piac egy adott összefüggést honorál.

A stabil minőségű áru szállítása kiegyensúlyozott és konszolidált piaci viszonyok és szereplők meglétét követeli meg. Hazánk piachoz közelítő átmeneti gazdaságában jelentős erőfeszítést követel meg a termelők és szállítók részéről a megbízható minőségű áru előállítás.

3.1.5. Reklamációk a minőséggel kapcsolatban

A reklamációk egyik leggyakoribb oka a minőséggel kapcsolatos kifogás. Tapasztalatok szerint a nem megfelelő minőségű áruk szállítását az esetek jelentős részében a következők okozzák:

- a szerződésben nem szerepel, vagy pontatlan az áru minőségének meghatározása;
- nem kapcsolnak be független minőségellenőrző szervet a termék mennyiségi, minőségi vizsgálatába és tanúsításába, nincs megőrzött minta;
- eltérőek a vélemények, hogy az áru meghibásodása hol történt, termelés, raktározás, szállítás stb. közben;
- a partnerek nem ismerik kellően a fogadó ország műszaki, élelmiszerhygiéniai, biztonságtechnikai, környezetvédelmi, vámtechnikai, fuvarozási stb. előírásait;
- a kereskedelmi szerződésben nem rendelkeznek a reklamációkkal kapcsolatos viták egyértelmű és gyors rendezéséről.

A minőségi reklamációk nemcsak az üzlet eredményességére gyakorolnak negatív hatást, hanem piacvesztést jelentenek; a szállító és rajta keresztül a származási ország kedvezőtlen megítélését eredményezik.

Mindenképpen ajánlatos különösen az új áruk, új partnerek esetében kellő körültekintéssel eljárni, szükség esetén mindkét partner bizalmát élvező semleges minőségellenőrző céget bekapcsolni, amelynek költsége elenyésző a kockázati tényezőkhöz képest.

3.1.6. A minőség és a termékfelelősség

Az Európai Közösségek 1985-ben elfogadott irányelve (85/374) alapján az EU tagországok többségében bevezették a termékfelelősségi törvényt, amelynek értelmében az áruk termelője és vele együtt egyetemlegesen az importőre és forgalmazója felelős a termék által okozott kárért. Hazánkban 1994. január 1-én lépett hatályba az 1993. évi X., a termékfelelősségről szóló törvény, amely teljes mértékben összhangban van az Európai Unió fent idézett irányelvével.

A törvény célja a fogyasztók fokozott védelme azáltal, hogy biztonságos termékek kerüljenek piacra. A termelőt és a forgalmazót a törvény súlyosan szankcionálja, ha megsérti a jogszabályt. Ennek egyenes következménye, hogy a termelő és kereskedő minden tőle telhetőt el fog követni kockázatának csökkentése érdekében, termelését a maximális biztonság szem előtt tartásával szervezi meg, beszállítói, exportőrei kiválasztásában igen nagy gondossággal jár el. Előtérbe kerül a tartós partneri kapcsolat, a bizalom, a működő minőségbiztosítási rendszer.

Az importőr a biztonságon túlmenően beszállítói szerződésében gyakran áthárítja a termékfelelősségi kár kockázatát, megköveteli a termékfelelősségi biztosítást, amely szolgáltatást már magyarországi biztosítótársaságok is nyújtanak.

3.2. MINŐSÉG ÉS EXPORT

3.2.1. Az exportárúk minősége

Az exportárúk minősége a fogadó ország követelményeinek kell megfeleljen. A követelményrendszer az áru fajtájától függően termékspecifikus. A jogilag szabályozott területeken az érvényes hatósági előírások minimumát a terméknek ki kell elégítenie és ennek meglétét tanúsítani kell.

A piac által szabályozott területeken a minőségellenőrzés és tanúsítás nem hatósági követelmény, az importőr, illetve a kereskedő feladata eldönteni, hogy igényt tart-e rá vagy sem. Döntését azonban a gyakorlatban mégsem teljesen autonóm módon hozza meg. A piacon kialakult normákat, kereskedői szokásokat és fogyasztói igényeket figyelembe kell vennie, különben nem talál vevőt árujára vagy csak jelentős árcsökkentéssel tud túladni rajta.

Az Európai Unió hatalmas és integrált piaca a versenykövetelményeket kielégítő exportőrök számára számos előnyt kínál. Amennyiben egy termék igazoltan megfelel a vonatkozó közösségi direktíváknak, akkor az szabadon eladható és szállítható az EU egész területén. Azon áruféleségek vonatkozásában, ahol a harmonizáció még nem történt meg, az exportterméknek az importáló EU-tagország előírásainak kell tanúsítottan megfelelnie. Amennyiben az EU bármely tagországába szabályszerűen importálták és forgalomba hozták az adott terméket, akkor már szabadon szállítható tovább bármely EU-tagországba bármilyen további vizsgálat és megfeleléstanúsítás nélkül.

3.2.2. Minőség és kereskedelempolitika

Az áruk minősége alapvetően nem kereskedelempolitikai kategória, hanem fogyasztóvédelmi és piaci követelmény. Ennek ellenére kevés hatóság tud ellenállni annak a kísértésnek és az érdekképviselői szervek nyomásának, hogy valamilyen formában ne tegyen kísérletet a minőség hazai termelőket preferáló felhasználására. A vonatkozó nemzetközi megállapodások, így a GATT szerződés is tiltja a minőség kereskedelmi akadályként való felhasználását, de ennek bizonyítása meglehetősen nehéz feladat.

Nem véletlen, hogy az áruk minőségi megfelelőségének szabályozása az egyik leglassabban fejlődő terület volt az EU-n belül és komoly gátját képezte az áruk szabad mozgásának. Közös felismerés és politikai akarat volt szükséges ahhoz, hogy a tagországok felül tudjanak emelkedni önös nemzeti érdekeiken az Unió fejlődése érdekében.

3.2.3. Nemzetközi szerződések az áruk megfelelőségének elismerésére

Az Európai Unió meghirdetett célja és megvalósuló gyakorlata, hogy a tagországok közötti áruforgalom akadálymentesen bonyolódjon le és az egyes tagországok közötti műszaki különbségek ne képezzenek akadályt a kereskedelemben. Ez a követelmény lényegében megvalósult azáltal, hogy az EU direktíváknak megfelelő termék szabad áramlása biztosított, illetve a direktívák által még nem szabályozott területen érvényesülő szabály szerint az EU-ban szabadon forgalmazható mindazon termék, amely valamely tagországban érvényes nemzeti előírásoknak megfelel és nem sért közösségi direktívát.

Mi a helyzet azonban a harmadik országból származó árukkal? A jelenlegi gyakorlat szerint a jogilag szabályozott területeken csak az EU által kijelölt vizsgáló és tanúsító intézetek eredményeit és tanúsítványait ismerik el. Harmadik országbeli intézet elfogadására csak akkor van lehetőség, ha az EU és az illetékes ország hatóságai erről külön megállapodást kötöttek. Ilyen példa az EFTA országokkal kötött úgynevezett Tamperei egyezmény (1988. június 15.), amely a maradék EFTA országokra mind a mai napig érvényes.

Lehetőség van arra, hogy az EU kijelölt vizsgáló és tanúsító intézetei saját felelősségükre külföldi intézetekkel együttműködjenek és elismerjék a különféle nemzetközi megállapodásokban együttműködő intézetek eredményeit.

A jogilag nem szabályozott területen működő közösségi intézmény az EOTC, amelynek jelentősége egyre növekvő. Számos bilaterális és multilaterális megállapodás létezik a termék-tanúsítás és minőségbiztosítási rendszer tanúsítása (EQ-Net, Eurocert) terén, ahol a tagintézetek kölcsönösen elismerik egymás tanúsítványait.

3.2.4. Érdekképviselet

Magyarországot különféle magyar szabványosítási, akkreditálási, vizsgáló és tanúsító szervek képviselik a megfelelő nemzetközi és részben EU szervezetekben. A minőségügy hazai társadalmi és gazdasági képviselői egyre inkább helyet kérnek maguknak a minőségügy nemzetközi kapcsolataiban.

Az Európai Unió a Phare program keretében 1995-ben 4 millió ECU-val támogatja a magyar vállalatok minőségügyi fejlesztését, elsősorban a vállalatok ISO 9000 szabványsorozat szerinti minősítése területén és a rövidesen bevezetendő Magyar Minőség Díjhoz való hozzájárulás révén.

Az érdekképviselők területén jó lehetőséget nyújt a közösségi és hazai szakmai szervezetek, szövetségek közötti együttműködés.

Az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium irányítása alatt dolgozó magyar kereskedelmi kirendeltségek is kiemelt feladatként kezelik a kereskedelemfejlesztés területén a minőségügyi követelmények teljesítését és szívesen nyújtanak e tekintetben is konkrét segítséget.

3.3. MINŐSÉG ÉS IMPORT

3.3.1. Hatósági és piaci követelmények

A címben tett megkülönböztetést az indokolja, hogy mindenütt a világon az állam feladata élet-, vagyon-, egészség és környezetvédelmi szempontból biztosítani az áruk megfelelőségét. Több országban - így pl. Magyarországon is- történt kísérlet arra, hogy a tényleges piaci elvárások meghatározását a kormányok vállalják fel (a piac helyett). Ezt célozza Magyarországon a forgalombahozatal előtti kötelező minőségvizsgálat.

A hatósági követelmények

Az élet-, vagyon, egészség és környezetvédelmi kategóriájába tartozó területen évtizedekkel ezelőtt kialakult a hatósági követelmények rendszere.

Gyakorlatilag egy sor biztonsági tanúsítási rendszer működik ma Magyarországon a megfelelő minisztériumok, főhatóságok és intézmények kezelésében pl. (a teljesség igénye nélkül):

- az élelmiszerekre,
- a kozmetikai készítményekre,
- villamosipari termékekre,
- gyógyszerekre,
- nyomástartó edényekre,
- hegesztett termékekre,
- építőipari anyagokra és termékekre,
- járművekre, stb.

Az egyes szakterületekre vonatkozó követelményeket, valamint eljárásokat miniszteri rendelet írja elő, amelyek kijelölik az illetékes intézeteket is (jellemzően egy területre egy intézetet feljogosítva, amit a hazai és a külföldi érdekek egyaránt kifogásolnak).

Ez a felosztás - kis jóindulattal - az EU direktívák rendszeréhez hasonlítható, így bizonyos területeken az átállás viszonylag könnyen megoldható.

Példa a hatósági követelményekre

Egy példa segítségével tekintsük át a követelményrendszert:

A nagyértékű híradástechnikai termékek (színes TV, video, kamera, CD, stb.) csak akkor vámkezelhetők, illetve kereskedelmi forgalomba csak akkor hozhatók, ha rendelkeznek:

- élet-, egészség-, testi épség, üzem-, vagyonbiztonsági és villamossági szabványossági szempontból történő ellenőrzés és minősítés alapján kiállított Minősítő Irattal (8/1984. (VII.1.) IpM rendelet);
- Hírközlési Főfelügyelet zavaremisszió vizsgálata alapján kiadott forgalombahozatali engedélyével (1993. évi LXII. törvény);
- a forgalombahozatal előtti előzetes minőségvizsgálatra kijelölt intézetek szakvéleményével (26/1993. (IX. 27.) PM-NGKM együttes rendelet és 2/1981. (I. 23.) BkM rendelet);
- használati-kezelési útmutatóval és minőségtanúsítással (2/1984. (III. 10. BkM-IpM együttes rendelet);
- jótállási jeggyel (117/1991. (IX. 10.) Korm. rendelet).

3.3.2. Vizsgálat és tanúsítás

A jogilag szabályozott termékek

Az előző fejezetben már történt utalás arra, hogy vizsgálatra és tanúsításra egyrészt rendelet útján történik az intézetek kijelölése a jogilag szabályozott területeken (ezeket a rendeleteket általában így is emlegetik, pl. 8/1984. (VII. 1.) IpM rendelet a MEEI hatósági kijelöléséről).

Az ily módon kijelölt intézetek általában ma még nem akkreditáltak a nemzeti akkreditálási rendszerben, annak ellenére sem, hogy többségük megfelel az EN 45 001 szerinti feltételeknek (hiszen nemzetközi, regionális rendszerekben elismert).

Folyamatban van azon követelményrendszer és eljárás kialakítása, amely akkreditáláshoz kötné a kijelölést, vagy annak meghosszabbítását Ennek bevezetésével megszűnhetnének a monopol helyzetek. A kijelölt intézetek az eddigi gyakorlat szerint - közzétett és többé-kevésbé részletező - eljárásaikban határozták meg a vizsgálat és tanúsítás menetét.

A jogilag nem szabályozott területek

Elvben létezik a termékek szabványossági megfelelőségének önkéntes tanúsítási rendszere a 42/1994. (III. 25.) Kormányrendelet alapján, amely rendelet szabályozza a minőségügyi rendszerek tanúsítását is nemzeti szinten. Mindkét önkéntes tanúsítási rendszert a Magyar Szabványügyi Hivatal (MSZH) utódszervezete a Magyar Szabványügyi Testület (MSZT) működteti. az 1995. évi XXVIII. törvény alapján

A termékek szabványossági megfelelőségének MSZH általi tanúsítására eddig gyakorlatilag nem került sor, mivel a korábbi eljárás olyan feltételt tartalmazott (tanúsított minőségügyi rendszer) a gyártó felé, amelynek ezidáig kevesen tudtak megfelelni.

A minőségügyi rendszerek ISO 9001, 2, 3 szerinti tanúsítása ebben a - nemzeti tanúsítási - rendszerben szintén csak a kezdeti lépéseket teszi - elsősorban a nemzetközi elismertség hiányában.

Ezzel szemben a nemzetközi elismertséggel bíró külföldi tanúsító cégek, valamint néhány hazai - külföldiek által támogatott - szervezet jó pozíciókat szerzett a hazai tanúsítói piacon (termékekre és rendszerekre vonatkozóan egyaránt).

3.3.3 Vámolás és áruazonosítás

A vámeljárás az importáru államhatáron történő belépésével kezdődik. Az áru bemutatására és a vámkezelésre a fuvarozó vállalat vagy az köteles, aki az árut az államhatáron átviszi. A vámszervek ellenőrző (külső, esetleg belső) áruvizsgálatot végeznek.

Az esetek nagy részében a vámkezelés a területileg illetékes vámhivatalnál (MK. 1994. évi 88. r.) történik. Az áru továbbításánál a vámszervek azonosítják az árut és vámbiztosítékot követelnek.

A külkereskedelmi áruforgalomban 1995. január 1-től az Egységes Vámárunyilatkozattal és Pótlappal (EV) kell kérni az elvámolást. Az EV-hez a kérelmezőnek csatolnia kell mindazon okmányokat, amelyeket a vonatkozó jogszabályok előírnak. Ezek között szerepel a minőség-ellenőrzési bizonylat.

A minőségellenőrzési bizonylatot célszerű a jogszabályban elő nem írt esetekben is csatolni, mert megkönnyíti a vámszervek munkáját és a vámszervekkel történő egyeztetés illetve vita esetén hivatkozási alapul szolgál. A minőségellenőrzésnél célszerű kikötni ellenminta hiteles megőrzését, amely vitatott esetekben perdöntő fontosságú lehet. A minőségellenőrzési bizonylat szerepe az áru azonosításánál, vámtarifaszámbesorolásnál, vámérték megállapításánál különösen jelentős.

A fogyasztási cikkek meghatározott körére kötelező a minőségvizsgálat (MK. 1995. évi 37. sz.), ennek hiányában az áru nem vámkezelhető illetve nem hozható forgalomba. Az engedély beszerzéséig az árut raktározni kell.

3.3.4. Belföldi forgalombahozatal

A 3.3.1. fejezetben említett módon a forgalombahozatal területén az állam megkísérelte felvállalni azt a szerepet, hogy - a korábban nem létező - piac helyett meghatározza a piac követelményeit a termékek vonatkozásában.

A 2/1981. (I. 23.) BkM, a 26/1993. (IX. 27.) PM-NGKM, a 37/1993. (IKK 9.) IKM, valamint a legfrissebb 15/1995. (V. 25.) IKM rendeletek (teljes jegyzékük ennél lényegesen hosszabb) alapján a használatra való alkalmasság, a termék minősége, bizonyos előírt kellékek (jótállási jegy, vásárlói tájékoztató, stb.) megléte szempontjából szükséges a termékek előzetes vizsgálata és meghatározott forma szerinti szakvéleménnyel való ellátása (ez egyébként import termékeknél vámkezeltetési feltétel).

Erre a feladatra ma tíz intézet - köztük a MERTCONTROL Rt. - rendelkezik felhatalmazással, eltérő terméklistával.

A rendszer semmilyen európai sémával, koncepcióval nem konform, így az EU megfelelő szakértői bizottságai folyamatosan támadják és követelik mielőbbi megszüntetését (nehéz lesz sokáig ellenállni, tekintettel az Unióhoz való csatlakozási szándékunkra).

A legújabb módosítás részben a termékek körét szűkíti, ill. erősíti a kijelölt intézeteket abban, hogy az általuk alkalmasnak ítélt külföldi vizsgálati eredményeket, tanúsítványokat fogadják el, hogy az eljárás egyszerűsödjék (és az EU-ban működő tanúsító szervezetek felé is erősítsük a bizalmat, ami szintén nem elhanyagolható szempont).

3.3.5. Piacvédelem

Minden állam hatósága védi a fogyasztóit, hogy életre, egészségre, vagyoni biztonságukra és környezetükre veszélyes áruk ne kerülhessen az országba. Így van ez a Magyar Köztársaságban is, ami érthető és nemzetközileg elfogadott intézkedés. A probléma abból származik, hogy a nemzeti jogszabályok követelmény-rendszere és végrehajtásának módja még nem konform az EU-val, ami gyakran a termékek kettős bevizsgálását és tanúsítását eredményezi. Az összhang megteremtése az elkövetkező évek feladata.

Átmeneti jelleggel a piacgazdaság teljes kiépüléséig a hatóságok is kénytelenek magukra vállalni piacvédelmi funkciókat a fogyasztók érdekében, amelyeket a működőképes piacnak önmagának kellene ellátnia.

A hazai termelés védelmének nem megengedett módja, ha minőségi paraméterekre hivatkozva védik a hazai termelést vagy így tesznek különbséget a külföldi szállítók között.

1. melléklet

AZ ÚJ MEGKÖZELÍTÉSŰ DIREKTÍVÁK JEGYZÉKE

Elfogadott

1. EGYSZERŰ NYOMÁSTARTÓ EDÉNYEK
2. JÁTÉKSZEREK BIZTONSÁGA
3. ÉPÍTŐIPARI TERMÉKEK
4. ELEKTROMÁGNESES KOMPATIBILITÁS
5. GÉPEK (+ ELSŐ ÉS MÁSODIK MÓDOSÍTÁS)
6. SZEMÉLYES BIZTONSÁGI FELSZERELÉSEK
7. GÁZKÉSZÜLÉKEK
8. NEM AUTOMATA SÚLYMÉRŐ BERENDEZÉSEK
9. AKTÍV BEÜLTETHETŐ GYÓGYÁSZATI KÉSZÜLÉKEK
10. FORRÓVÍZ KAZÁNOK
11. TELEKOMMUNIKÁCIÓS TERMINÁLBERENDEZÉSEK

További, a Global Approach szerinti eljárásrendre javasolt
KISFESZÜLTSGŰ BERENDEZÉSEK

ELŐKÉSZÜLETBEN

1. Gyógyászati készülékek
2. Liftek
3. Nyomás alatti készülékek
4. Rekreációs vízijárművek
5. Robbanásveszélyes környezetben használható készülékek és védelmi berendezések
6. Mérőműszerek
7. Vásári szórakoztató berendezések
8. Használt gépek

2. melléklet
AZ IKM ÁLTAL 1991-93. ÉVBEN FELDOLGOZOTT
DIREKTÍVÁK JEGYZÉKE

TERMÉKEK FORGALOMBAHOZATALA, FOGYASZTÓVÉDELEM

- 75/106 Előre csomagolt folyadékok térfogati kerekítése
- 75/107 Mérőedényként használatos palackok
- 76/211 Előre csomagolt termékek térfogati és súly szerinti kerekítése
- 80/232 Előre csomagolt termékek névleges mennyisége és úrtartalma tűrései
- 84/450 Megtévesztő hirdetések
- 85/577 Üzleti helyiségektől távol kötött üzletek
- 87/357 Veszélyes termékek, mert másnak tűnnek, mint amik
- 88/314 Nem élelmiszeripari termékek ármegjelölése
- 92/75 Háztartási készülékek energia fogyasztásának feliratozása

VESZÉLYES ANYAGOK

- 67/548 Veszélyes anyagok osztályozása, csomagolása és címkézése
- 73/173 Veszélyes készítmények (oldószer) osztályozása, csomagolása, címkézése
- 73/404 Oldószer
- 76/769 Bizonyos veszélyes anyagok és készítmények használata és forgalmazásának korlátozása
- 77/728 Festékek, lakkok, nyomdafestékek, ragasztók osztályozása, csomagolása és címkézése
- 78/631 Veszélyes készítmények (rovar- és baktériumirtó szerek osztályozása)
- 88/379 Veszélyes készítmények osztályozása, csomagolása és címkézése
- 90/35 Gyermekeket védő rögzítéssel ellátandó csomagolási kategóriák
- 91/155 Veszélyes készítmények (specifikus információs rendszer felállítására)

KÖZÚTI JÁRMŰVEK BIZTONSÁGI ELŐÍRÁSAI

- 70/211 Gépjárművek és pótkocsik folyékony üzemanyag tartalva
- 70/222 Gépjárművek és pótkocsik hátsó rendszámtáblájának elhelyezése
- 70/311 Gépjárművek és pótkocsik kormány szerkezete
- 70/387 Gépjárművek és pótkocsik ajtói
- 70/388 Gépjármű kürtök
- 74/60 Gépjárművek belső szerelvényei (utastér)

74/61	Gépjárművek illetéktelen használatát megakadályozó szerelvényei
74/408	Gépjárművek belső szerelvényei (ülések, ülésrögzítések szilárdsága)
74/483	Gépjárművek külső kinyúlásai
76/114	Gépjárműveken és pótkocsikon elhelyezhető jelzőtáblák rögzítése
77/389	Gépjárművek vonó-kapcsoló készülékei
77/514	Biztonsági övek és más visszatartó rendszerek
78/316	Gépjárművek belső szerelvényei (kezelő, jelző és visszajelző szerelvények)
78/317	Gépjárművek üvegeinek jég- és páramentesítése
78/318	Gépjárművek törlő- és mosórendszerei
78/548	Utastér fűtőberendezése
78/514	Gépjárművek kerékdobjai
80/1268	Gépjárművek üzemanyagfogyasztása
80/1269	Gépjárművek motorteljesítménye
85/003	Gépjárművek súlya, méretei, egyéb műszaki jellemzői
86/364	Gépjárművek súlya, méretei, egyéb műszaki jellemzői megfelelés-tanúsítása
89/297	Gépjárművek és pótkocsik oldalsó védelme

MEZŐGAZDASÁGI TRAKTOROK

74/150	Mező- és erdőgazdasági kerekes traktorok
74/151	Mező- és erdőgazdasági kerekes traktorok jellemzői és bizonyos részei
74/152	Mező- és erdőgazdasági kerekes traktorok maximális tervezett sebessége és teherhordó felületei
74/346	Mező- és erdőgazdasági kerekes traktorokra szerelt visszapillantó tükrök
74/347	Mező- és erdőgazdasági kerekes traktorok látómezeje és szélvédő törlője
75/321	Mező- és erdőgazdasági kerekes traktorok kormányberendezése
75/322	Mező- és erdőgazdasági kerekes traktorokba épített szikragyújtású motorok által keltett rádiózavarok
75/323	Mező- és erdőgazdasági kerekes traktorokra szerelt világító és fényjelző szerelvények energia ellátását szolgáló csatlakozók
76/432	Mező- és erdőgazdasági kerekes traktorok fékszerelvényei
76/763	Mező- és erdőgazdasági kerekes traktorok utasülése
77/311	Mező- és erdőgazdasági kerekes traktorokban érzékelt zajszint
77/536	Mező- és erdőgazdasági kerekes traktorokon alkalmazott borulásvédő szerkezetek
77/537	Mező- és erdőgazdasági kerekes traktorok dízelmotorjából származó szennyező anyagok
78/764	Mező- és erdőgazdasági kerekes traktorok vezetőülése

78/933	Mező- és erdőgazdasági kerekes traktorokra szerelt világító és fényjelző szerelvények felszerelése
79/532	Mező- és erdőgazdasági kerekes traktorokon alkalmazott világító és fényjelző szerelvények
79/533	Mező- és erdőgazdasági kerekes traktorokon alkalmazott kapcsoló (vonó-) készülékek
79/622	Mező- és erdőgazdasági kerekes traktorokra szerelt borulásvédő szerkezetek statikus vizsgálata
80/720	Mező- és erdőgazdasági kerekes traktorok kezelőhelyek ill. az ajtók megközelíthetősége
86/297	Mező- és erdőgazdasági kerekes traktorokon alkalmazott leágazó meghajtásokra
86/298	Mező- és erdőgazdasági keskeny nyomtávú kerekes traktorokra szerelt borulásvédő szerkezetek
86/415	Mező- és erdőgazdasági kerekes traktorok kezelő elemeinek elhelyezése, működése és azonosíthatósága
87/402	Keskeny nyomtávú mező- és erdőgazdasági kerekes traktorok vezetőülése elé szerelt borulásvédő szerkezetek
89/173	Mező- és erdőgazdasági kerekes traktorok meghatározott részei és jellemzői

VILLAMOS KÉSZÜLÉKEK

73/23	Meghatározott feszültségtartományban üzemeltetett villamos berendezések
76/117	Robbanásveszélyes környezetben használt villamos berendezések
79/196	Robbanásveszélyes környezetben üzemeltetett védelemmel, ellátott villamos berendezések
82/130	Robbanásveszélyes környezetben üzemeltetett - metángáznak kitett - villamos berendezések
84/539	Emberi- és állatorvosi használatú villamos gyógyászati berendezések

GÉPEK BIZTONSÁGA, MUNKAVÉDELEM

76/361	Sodronykötelek, láncok és horgok tanúsítása és jelölése
82/501	Bizonyos ipari tevékenységek baleseti kockázata
84/528	Emelő és mechanikus anyagmozgató gépek
84/529	Villamos működtetésű emelők
84/532	Építőipari üzemek és berendezések általános előírásai
86/295	Meghatározott berendezésekhez használt borulásvédő szerkezetek (ROPS)
86/296	Leeső tárgy elleni védelmet szolgáló szerkezetek (FOPS)
86/663	Önjáró ipari targoncák
89/106	Építőipari termékek

89/392	Gépek biztonsága (NA)
76/767	Nyomástartó edények általános előírásai
84/525	Varrat nélküli acél gázpalackok
84/526	Varrat nélküli alumínium és alumínium-ötvözetű gázpalackok
84/527	Hegesztett ötvözetlen acél gázpalackok
87/404	Egyszerű nyomástartó edények (NA)
90/396	Gázkészülékek (NA)

TERMÉKEK BIZTONSÁGA

88/378	Játékok biztonsága (NA)
--------	-------------------------

KÖRNYEZETVÉDELEM

73/405	Anionos felületkezelő anyagok természet károsító hatásának vizsgálata
76/403	Poliklórozott fenilbenzolok és terphenilek eltávolítása
84/491	Hexaklór ciklohexán kiválásból származó határértékek
85/210	Benzin ólomtartalma
85/339	Emberi fogyasztásra szolgáló folyadékok tárolóedényei
91/157	Veszélyes anyagokat tartalmazó elemek és akkumulátorok
84/533	Légsűrítők megengedett zajszintje
84/534	Toronydaruk megengedett zajszintje
84/535	Hegesztőgenerátorok megengedett zajszintje
84/536	Áramfejlesztők megengedett zajszintje
84/537	Betontörő csákányok megengedett zajszintje
84/538	Fűnyírógépek megengedett zajszintje
86/594	Háztartási készülékek által kibocsátott légzaj
86/662	Hidraulikus ill. kötéllel működő kotrógépek megengedett zajszintje

MÉRÉSTECHNIKA

71/316	Mérőműszerek, metrológiai ellenőrző módszerek
71/317	5-50 kg-os és 1-10 kg-os közepes pontosságú súlyok
71/318	Gáztérfogató mérők
71/319	Folyadéktérfogató (nem víz) mérők
71/347	Szemcsés anyagok fajsúlyának mérése
71/348	Folyadékok (nem víz) mérésére szolgáló segédeszközök
73/362	Hosszmérés

74/148	Közepest meghaladó pontosságú 1 mg - 50 kg-os súlyok
75/33	Hidegvíz mérőórák
75/410	Folyamatosan összegző súlymérők
76/764	Orvosi higanyos maximum-hőmérők
76/891	Villamos energia mérésére szolgáló eszközök
77/95	Taxiórák
80/181	Mértékegységek (71/354 hatályon kívül helyezése)
90/384	Nem-automata mérlegek (NA)

TEXTÍLIÁK

71/307	Textilféleségek elnevezése
72/276	Kétalkotós textilszál keverékek kvantitatív analízisének módszerei
73/44	Háromalkotós textilszál keverékek kvantitatív analízisének módszerei

ÁLTALÁNOS TÉMÁK

71/305	Állami megrendelések odaítélésének eljárási szabályai
77/62	Állami megrendelések odaítélésének eljárási szabályai
89/665	Állami megrendelések odaítélésének felülvizsgálati eljárásai
90/683	Megfelelőségtanúsítás moduljai (Határozat)

Megjegyzés: NA - New Approach (új közelítésű direktíva)

5. melléklet

A SZÖVEGBEN ELŐFORDULÓ RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

AFAQ	Association Francaise pour l' Assurance Qualité Francia Minőségtanúsító Szervezet
BS EN	Európai szabványt bevezető brit nemzeti szabvány kibocsátói jele
BVQI	Bureau Veritas Quality Insurance Nemzetközi Minőségtanúsító Szervezet
CCA	CENELEC Certification Agreement CENELEC Tanúsítási Egyezmény
CE	Az európai direktívának való megfelelés jele
CECC	CENELEC Electronic Components Committee CENELEC Elektronikai Alkatrészek Bizottsága
CEN	The European Committee for Standardization Európai Szabványügyi Bizottság
CENELEC	The European Committee for Electrotechnical Standardization Európai Elektrotechnikai Szabványügyi Bizottság
CISQ	Certificazione Italiana Dei Sistemi Qualita' Delle Aziende Olasz Tanúsító Szervezet
COFRAC	Comité Francais d'Accréditation Francia Akkreditáló Bizottság
DIN EN	Európai szabványt bevezető német nemzeti szabvány kibocsátói jele
DNV	Det Norske Veritas Norvég Minőségtanúsító Szervezet
DQS	Deutsche Gesellschaft zur Zertifizierung von Qualitätsmanagement Systemen mbH Német Minőségtanúsítási Szervezet
EAC	European Accreditation of Certification Tanúsítókat Akkreditálók Európai Együttműködése
EAL	European Accreditation of Laboratories Európai Laboratóriumakkreditálási Együttműködés
EC	European Community Európai Közösség
EFSG	European Fire and Security Group Európai Tűzbiztonsági Csoport (EOTC Egyezménycsoport)
EFTA	European Free Trade Association Európai Szabadkereskedelmi Társulás
ELSECOM	European Committee for Electrotechnology and Electronics Certification Európai Elektrotechnikai és Elektronikai Tanúsító Bizottság

EMCEL	Agreement Group for European Testing of Electromagnetic Compatibility in the field of Electrotechnology (including electronics) Elektromágneses Kompatibilitás Európai Vizsgálata (EOTC Egyezménycsoport)
EMCIT	Recognition Arrangement for European Testing of Electromagnetic Compatibility of Information Technology Products Információtechnikai Termékek Elektromágneses Kompatibilitása (EOTC Egyezménycsoport)
EN	European Standard Európai Szabvány
ENV	European Prestandard Európai Előszabvány
EOQ	European Organization for Quality Európai Minőségügyi Társaság
EOTC	European Organization for Testing and Certification Európai Vizsgálati és Tanúsítási Szervezet
EQ Net	European Certification Network Minőségügyi Rendszereket Tanúsítók Európai Hálózata
ETCOM	Recognition Arrangement for European Testing for Certification of Office and Manufacturing Irodagépek Vizsgálata (EOTC Egyezménycsoport)
ETS	European Telecommunication Standard Európai Távközlési Szabvány
ETSI	European Telecommunications Standards Institute Európai Távközlési Szabványügyi Intézet
EU	European Union Európai Unió
EUROCERT	EUROCERT Gesellschaft zur Zertifizierung von Personal und Qualitätsmanagement-Systemen mbH Európai Személyi és Minőségmenedzsment Rendszereket Tanúsító Szervezet
HAR	HAR Agreement Kölcsönös elismerési egyezmény (HRA) a kisfeszültségű kábelek és vezetékek területén
HD	Harmonization Document Európai Harmonizációs Dokumentum
I-ETS	Interim European Telecommunication Standard Európai Távközlési Előszabvány
IAF	International Accreditation Forum Nemzetközi Akkreditálási Fórum
IEC	International Electrotechnical Commission Nemzetközi Elektrotechnikai Bizottság

IECEE CB	IEC System for Conformity Testing to Standards for Safety of Electrical Equipment Villamos Készülékek Biztonsági Előírásoknak Való Megfelelését Tanúsító IEC Rendszer (nemzetközi)
IECQ	IEC Quality Assessment System for Electrotechnic Components Elektronikai Alkatrészek IEC Minőségtanúsítási Rendszere
IIEG	International Instrumentation Evaluation Agreement Group Nemzetközi Műszerfelszereltség-értékelő Csoport (EOTC Egyezménycsoport)
IIOC	Independent International Organization for Certification Független Nemzetközi Tanúsítók Szervezete
ILAC	International Laboratory Accreditation Conference Nemzetközi Laboratóriumakkreditálási Konferencia
ISO	International Office for Standardization International Standard/Nemzetközi Szabványügyi Szervezet
ISO/IEC Guide A	Nemzetközi Szabványügyi Szervezet és a Nemzetközi Elektrotechnikai Bizottság közös, harmonizált útmutatója
ITQS	Recognition Arrangement for Assessment and Certification of Quality Systems in the Information Technology Sector Minőségügyi Rendszerek Tanúsítása az Információtechnológiában (EOTC Egyezménycsoport)
KERMI	Kereskedelmi Minőségellenőrző Intézet
Lloyd's	Lloyd's Brit Minőségtanúsító Szervezet
LOVAG	Low Voltage Agreement Group Kisfeszültségű Egyezmény Csoport (EOTC Egyezménycsoport)
MSZ	Magyar Nemzeti Szabvány
MSZ EN	Európai szabványt bevezető magyar nemzeti szabvány kibocsátói jele
MSZH	Magyar Szabványügyi Hivatal
MSZT	Magyar Szabványügyi Testület
NF	A francia nemzeti szabvány kibocsátói jele
NV KEMA	Holland Tanúsító Szervezet
O-tagság	Megfigyelő tagság (szavazati jog nélkül) az ISO-ban és az IEC-ben
OSTC	Open Systems Testing Consortium Recognition Arrangement Nyílt Rendszerek Vizsgálata (EOTC Egyezménycsoport)
ÖQS	Österreichische Vereinigung zur Zertifizierung von Qualitätssicherungs Systemen Osztrák Minőségtanúsító Szervezet
P-tagság	Teljes jogú tagság (szavazati joggal) az ISO-ban és az IEC-ben

PHARE	Polish-Hungarian Aid for the Reconstruction of the Economy Lengyel-magyar Gazdasági Újjáépítési Segély (az EU segély-programja)
Ptk	Polgári Törvénykönyv
SC	Sub-Committee Albizottság (nemzetközi, európai)
SIQ	Slovenian Institute of Quality and Metrology Szlovén Minőségügyi és Metrológiai Intézet
STLA	Short-Circuit Testing Liaison Agreement Group Rövidzárlat Vizsgálat (EOTC Egyezménycsoport)
TC	Technical Committee Műszaki Bizottság (nemzetközi, európai)
WECC	Western European Calibration Cooperation Nyugat-európai Kalibrálási Együttműködés
WELAC	Western European Laboratory Accreditation Cooperation Nyugat-európai Laboratóriumakkreditálási Együttműködés
WG	Working Group Munkacsoport (nemzetközi, európai)